

קונטרס

מעשה מאורה

מעשה נפלא ונורא שספר
הרב הקדוש מוהר"ן מברסלב זיע"א
אחר הדלקת נר חנכה שנת תקס"ט לפ"ק
בתוספת באורים ורמזים מאנשי שלומנו
חסידי ברסלב מקהלת קודש אומאן יצ"ו

גם לקטנו שיחות ספורים והנהגות בעניני ימי החנכה הקדושים

כפי שנמסרו על ידי
הרב החסיד רבי לוי יצחק בענדער ז"ל

מלקט מתוך סדרת הספרים
שיח שרפי קודש

יצא לאור על ידי אגדת "משך הנחל"
להדפסת והפצת ספרי מוהר"ן מברסלב זיע"א

הפצת הקונטרסים בנדבת החפץ בעילום שמו
בשבת והודיה להשי"ת על כל הטוב שגמול, ובפרט על שהצילו מהרופאים ורפואותיהם

לזכרון עולם בהיכל ה'

לעדי עד יוחק בספר החסיד המופלא והמופלאג במעשיו ומידותיו, הוא הגבר הקים עולה של הדפסת ספרי רבינו ומסר נפשו כל ימיו להשקות ולהרוות צמאונם של ישראל מאוצרותיו של רבינו הקדוש הנגמ"ח במחשבה דיבור ומעשה כתב הדפים והפיץ אלפים ודבבות ספרי קודש מתורת רביה"ק ותלמידיו

הרה"ח רבי **אברהם נחמן שמחה**

ב"ד אלעזר **ווייצהנדלר** זצ"ל

מייסד אגודת "משך הנחל" להדפסת והפצת ספרי מוהר"ן מברסלב זצ"ל
נלב"ע ביום כ"ד אדר ב' תשע"ד

ת.נ.צ.ב.ה

נדפס בארץ ישראל על גיר חו"ל שאין בו חשש חילול שבת ח"ו - Printed In E. israel

בתי כנסיות, ושיבות, ספריות, בתי כלא וכדו' המעוניינים לקבל חינם את ספרי מוהר"ן מברסלב זצ"ל יפנו במכתב בקשה בדואר לכתובת דלהלן.
כמו"כ ניתנת אפשרות להנציח בספרים שמות יקיריכם שהלכו לעולמם

בדבר פרטים נא לפנות אגודת משך הנחל ת.ד. 5719 ירושלים 91056
טלפון 02-627-3120 פקס 02-626-2579
לתרומת קודש עבור הדפסת ספרי רבינו"ל ניתן להפקיד בבנק הדואר מס' חשבון 7-37621-4

©
copyright

שיח שרפי קודש - תש"פ

כל הזכויות שמורות הן על פי דין תורה והן להבדיל עפ"י החוק הבינלאומי, ואנו אוסרים בכל תוקף כל אופן של הדפסה, צילום והעתקה, תרגום, איכסון במחשב, וכל כיוצא בלי רשות מפורשת בכתב מהמלבה"ד, ואין הספר נמכר אלא על מנת הנ"ל וכן שלא ייעשה בו שימוש שלא כדין, ושארית ישראל לא יעשו עולה

חיי מוהר"ן סימן פה

תקס"ט א' ד'חנפה. אחר הדלקת נר חנפה בלילה, אורח נכנס לבעל הבית. ושאל לבעל הבית מאין פרנסתך? והשיב לו: אין לי פרנסה קבוע בביתי רק מחיתי מן העולם. ושאל לו: מה אתה לומד? והשיב לו. והיו משיחים יחד. עד שנכנסו בתוך שיחת דברים היוצאים מן הלב, והתחיל הבעל הבית להשתוקק ולהתגעגע מאד, איך משיגים ומגיעים לאיזה דבר מעלה שבקדשה. אמר לו האורח אני אלמד עמך. ותמה הבעל הבית, והתחיל לחשב, אולי אינו בן אדם פלל. אך חזר וראה שהוא מדבר עמו פדרך בני אדם. אך תכף נתחזק האמונה אצלו להאמין בו. והתחיל תכף לקראו רבי, ואמר לו: קדם כל אני מבקש ללמד מכם איך להתנהג בכבודכם, ואין צריך לומר שאפגם ממש בכבודכם חס ושלום, רק אף-על-פי-כן בן אדם קשה לו להזהר לגמרי פראוי, על-כן אני רוצה שתלמדוני איך לנהג בכבודכם. והשיב לו: פעת אין לי פנאי, פעת אחר אבוא אצלך ואלמדך זאת, וכעת אני צריך לילך מפאן. ואמר לו גם על זה אני צריך ללמד מכם, פמה

אני צריך ללוות אתכם. ואמר לו עד אחר הפתח. והתחיל לחשב איך ייצא עמו, כי פעת אני עמו בין הבריות ואם ייצא עמו לבדו מי יודע מי הוא. ושאל לו, ואמר לו, יש לי פחד לצאת עמכם. השיב לו: אם אני יכול פזאת ללמד עמך. גם עתה אם ארצה לעשות לך איזה דבר מי ימחה בידי? ויצא עמו מן הפתח. ואזי תקף חטף אותו והתחיל לפרח עמו. והיה קר לו, ולקח מלבוש ונתן לו, ואמר לו, קח זה המלבוש וייטב לך ויהיה לך אכילה ושתייה וכל טוב ותשוב לביתך (נ"א: ותשב בביתך). ופרח עמו. בתוך כך הסתפל והנה הוא בביתו. ולא היה מאמין בעצמו שהוא בביתו, אך הסתפל, והנה הוא מדבר עם בני אדם ואוכל ושותה כדרך העולם. בתוך כך חזר והסתפל, והנה הוא פורח כבתחלה. חזר והסתפל, והנה הוא בביתו. חזר והסתפל, והנה הוא פורח, וכן היה מתנהג זמן רב.

אחר-כך הוריד אותו בין שני הרים בגיא, ומצא שם ספר והיו בו צרופי אותיות אז"ח הוא ד' וכו'. והיה מצויר בהספר פלים, ובתוך הפלים היו אותיות. גם היה בתוך הפלים אותיות של הפלים, שיכולין לעשות על ידם אלו הפלים. והיה לו חשק מאד ללמד את הספר. בתוך כך הסתפל והנה הוא בביתו. חזר והסתפל, והנה הוא שם. והתישב

עצמו לעלות אל ההר, אולי ימצא שם איזה ישוב. וכשבא אל ההר, ראה עומד שם אילן של זהב עם ענפים של זהב, ועל הענפים תלויים פלים כמו אלו הפלים המצויין בספר. ובתוך הפלים היו פלים שעל ידם עושים אלו הפלים. והיה חפץ לקח משם הפלים, ולא היה יכול, מחמת שהיו נסבכים שם על הענפים שהיו בעקמימיות. בתוך כך הסתפל והנה הוא בביתו.

והיה לו פליאה גדולה, מה זאת שהוא פעם בכאן ופעם שם? והיה חפץ לספר זאת לבני אדם, אך איך מספרין פליאה כזו לבני אדם, מה שאין ראוי להאמין. בתוך כך, הסתפל מן החלון וראה את האורח הנ"ל. והתחיל לבקש אותו מאד שיבוא אצלו, ואמר לו: אין לי פנאי פי אני הולך אצלך. אמר לו: זה בעצמו נפלאת בעיני. הרי אני כאן, ומה זה שאתם הולכים אצלי. השיב לו: בשעה שנתרצית לילך עמי, ללוות אותי מן הפתח, אז לקחתי ממך הנשמה, ונתתי לה לבוש מן הגן-עדן התחתון, והנפש רוח נשאר אצלך. ועל-כן פשאתה מדבק מחשבתך לשם, אתה שם, ואתה ממשיך הארה ממני אליך, וכשאתה חוזר לכאן, אתה כאן. ואיני יודע מאיזה עולם הוא, מעולם טוב הוא בודאי. ועדין לא נגמר ולא נסתים:

הַשִּׁיחָה שֶׁבַחֵי מוֹהַרֵן סִימָן פ"ה" "אוֹרַח נְכֻס לְבַעַל הַבַּיִת" נֶאמְרָה
עַל יְדֵי רַבְנּוּ הַקְּדוֹשׁ בְּלֵיל יוֹם רַבִּיעִי א' דְּחֲנֻכָּה תַקֵּס"ט אַחֲרֵי
הַדְּלָקַת נֵר חֲנֻכָּה, וּבְשִׁפְתַי שְׁלֹא אַחֲרֶיהָ גָּלָה רַבְנּוּ אֶת הַתּוֹרָה 'יְמֵי חֲנֻכָּה'
שֶׁבְּלִקוּטֵי תַנְיִנָא סִימָן ב'.

וְהָיוּ אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ רְגִילִים לְלַמֵּד שִׁיחָה זוֹ בְּיְמֵי הַחֲנֻכָּה; וּבַפֶּרֶט בֵּין
בְּנֵי חֲבוּרָתוֹ שֶׁל רַבִּי שְׁמֶשׁוֹן בְּאַרְסְקֵי הָיוּ לוֹמְדִים שִׁיחָה זוֹ אֶז
בְּצוּתָא וּבְהַתְעוֹרְרוֹת עֲצוּמָה¹:

תַקֵּס"ט, א' דְּחֲנֻכָּה, אַחֲרֵי הַדְּלָקַת נֵר חֲנֻכָּהּ בְּלֵילָה²: אוֹרַח
נְכֻס לְבַעַל הַבַּיִת,

ה'אוֹרַח' הוּא הַצְּדִיקֵי שְׁבָא וְנְכֻסֵי אֶל הָאָדָם:

- א. 'סיפורים חדשים' אות ה'.
- ב. וכשהיו קוראים מעשה זה באומאן, הרגישו בזה 'אכילה ושתייה וכל טוב', כעין המבואר בהמשך מעשה זה - "אז מען האט דאס געליינט איז געווען ממש 'אכילה ושתייה און כל טוב'!" (רל"י). רבי הירש לייב ליפל ז"ל היה מספר שהוא זוכר כיצד גיסו רבי לוי יצחק היה לומד שיחה זו לפני הציבור עוד באומאן.
- ג. זהו ה'חנוכה' הראשון אצל רבינו אחרי שובו מלעמבערג [רבינו היה בלעמבערג בשנת תקס"ח מאחרי סוכות עד השבוע של פרשת בלק]. (רל"י).
- ד. לא ידוע לנו אם היה רבינו נוהג להדליק את נרות החנוכה לפני הציבור, כפי שנהוג אצל החסידים. (רל"י).
- ה. איננו יודעים בבירור על מה סובבת תיבת 'בלילה', אם על הרישא כפי שנדפס ונכתב גם כאן, להורות שזמן אמירת המעשה היה בלילה - או על הסיפא, וכאומר: 'בלילה נכנס אורח לבעל הבית'. (רל"י).
- ו. ראה בליקוטי קמא סימן ר"ט שהצדיק מכונה בשם 'אורח', בסוד הכתוב (משלי ד יח) "ואורח צדיקים כאור נוגה". (רל"י)

וְשָׁאֵל לְבַעַל הַבַּיִת: מֵאִינן פְּרִנְסָתְךָ? וְהֵשִׁיב לוֹ: אֵינן לִי
פְּרִנְסָה קְבוּעָה בְּבֵיתִי, רַק מַחֲתִיתִי מִן הָעוֹלָם. וְשָׁאֵל לוֹ (הַיְנוּ
שְׁהָאֹרַח שָׁאֵל אֶת הַבַּעַל הַבַּיִת): מָה אַתָּה לוֹמֵר? וְהֵשִׁיב לוֹ.
וְהָיוּ מְשִׁיחִים יַחַד, עַד שְׁנַכְנְסוּ בְּתוֹךְ שִׁיחַת דְּבָרִים
הַיּוֹצְאִים מִן הַלֵּב.

אֲנִשֵּׁי שְׁלוֹמְנוּ הָיוּ לוֹמְדִים מִזֶּה גַם לְעֲנִין הַהִתְבּוּדוֹת וְהַשִּׁיחָה בֵּינוּ
לְבֵין קוֹנוֹ, שְׁלִפְעָמִים מְדַבְּרִים דְּבוּרִים לְהַשֵּׁם יִתְבַּרְךָ,
וּכְשֶׁמְתַחִילִים לְדַבֵּר אֵלָה הֵם רַק דְּבוּרִים 'מְלִמְעָלָה' וְלֹא מֵעַמְקֵי הַלֵּב,
אֲבָל כְּשֶׁמְמַשְׁכִּים וּמְדַבְּרִים אֲזִי 'יוֹצְאִים דְּבָרִים' שֶׁהֵם 'מִן הַלֵּב',
וְכַמְבָּאָר כָּאֵן שְׁתַּחֲלָה "הָיוּ מְשִׁיחִים יַחַד", שְׁשׁוּחַחוּ בְּסִתָּם, וְאַחַר כֵּן
כָּבַר "נְכַנְסוּ בְּתוֹךְ שִׁיחַת דְּבָרִים הַיּוֹצְאִים מִן הַלֵּב"; כִּי אֵף עַל פִּי
שְׁבַתַּחֲלָה לֹא הָיוּ כָּל כֵּן 'דְּבוּרִים' פְּרָאוּי, אֲבָל כְּשֶׁמְרַבִּים לְדַבֵּר אֲזִי יֵשׁ
בְּתוֹךְ הַדְּבוּרִים גַּם דְּבוּרִים טוֹבִים, וְכֹל כֵּן הִרְבוּ בְּדְבוּרִים עַד שֶׁהִגִּיעוּ
לְ"דְבָרִים הַיּוֹצְאִים מִן הַלֵּב"! - "זֵי הָאֲבָן אֲנִגְעָהוּיָבֵן רַעְדוּ, אוֹן אֲזִי מֵעַן
רַעְדֵט אוֹן רַעְדֵט גֵּיט שׁוֹיִן אַרױס גּוֹטֵעַ דְּבוּרִים אוֹיף, בִּיז סִ'אִיז
אַרױינגֶאנְגֶען אֵינן 'דְּבָרִים הַיּוֹצְאִים מִן הַלֵּב'!"

ז. כך הוא גם בעבודת התפילה בכלליות, וכן בכל דבר בעבודת ה'. דוגמא לכך ראה לעיל
בחלק ב' סימן קצ"א: "סיפר רבי אברהם ששמע מאביו רבי נחמן טולטשינער, שפעם נזדמן
לו לנסוע יחד עם מוהרנ"ת באיזו נסיעה ארוכה על הדרכים שנמשכה כמה ימים ולילות,
ובתוך הנסיעה כשהגיע הבוקר התחיל מוהרנ"ת להתפלל תפילת שחרית בעגלה, ורבי נחמן
טולטשינער הבחין וראה בו שמתייגע ומתאמץ מאוד מאוד בכל תיבה ותיבה שבתפילה,
ואיננו מצליח להתלהב בתפילתו כדרכו - 'עַר הָאֵט זִיף גְעמאַטערט מיט יעדער ווארט,
גְעמאַטערט אוֹן גְעמאַטערט - אוֹן סִ'דאָוונט זִיף נִישֵׁט!'; אולם כשהגיע מוהרנ"ת לפסוק
(תהלים ל ה) 'זמרו לה' חסידיו והודו לזכר קדשו' שבקאפיטל 'מזמור שיר חנוכת הבית' -
שם התלהב עד מאוד, ומשם ולהלן התחיל להתפלל כבר בהתלהבות כהרגלו - 'דָּאָרְטוֹן הָאֵט

וְהִתְחִיל הַבַּעַל הַבַּיִת לְהִשְׁתַּוְּקַק וּלְהִתְגַּעְגַּע מְאֹד: אֵיךְ
מְשִׁיגִים וּמְגִיעִים לְאִיזָה דְבַר מַעֲלָה שֶׁבְּקֹדֶשׁ?!

זֶהוּ הָעֶקֶר וְזוֹהִי הַתְּכָלִית, כִּי כְּשֶׁדְּבָרוֹ יִחַד וְהִגִּיעוּ לְדְבָרִים הַיּוֹצְאִים מִן
הַלֵּב, אוֹ אִזְ הַחֵל בַּעַל הַבַּיִת לְהִשְׁתַּוְּקַק וּלְהִתְגַּעְגַּע: אֵיךְ מְשִׁיגִים

עַר זֵיךְ צוֹדְאוֹנוּט'. וְרַבֵּי אַבְרָהָם בֶּן רַבִּי נַחְמָן הִיא מוֹצִיא מִכֶּךָ עֲצָה לַמַּעֲשֵׂה לְכָל אֶחָד וְאֶחָד,
שְׁכַאֲשֶׁר נֶעֱמַד הָאָדָם לְהַתְּפַלֵּל וּמְגִיעִים אֵלָיו כֹּל מִיָּנִי בְּלִבּוֹלִים וּמְנִיעוֹת וְכו' - אִזִּי בֵּל יִפּוֹל
לִיבּוֹ לְחַלְשֵׁי שׁוֹת חֲלִילָה, וַיִּחְשׁוּב בְּדַעְתּוֹ 'שְׂמָא אִמְתִּין וְאִדְחָה מַעֲטָא אֶת תְּפִילַתִּי, עַד שֶׁתְּבוֹא
וְתִגִּיעַ אֵלַי הַתְּעוֹרְרוֹת הַנְּצַרְכָּת וְהַרְאוּיָה לְתַפִּילָה', אֲלֵא יִתְעַקֵּשׁ לְהִתְחִיל תִּיכַף לְהַתְּפַלֵּל אֵיךְ
שֶׁהוּא, אֵיךְ שֶׁהוּא, וַיִּתְפַּלֵּל וַיּוֹדֶה לְהִשָּׁם יִתְבַּרַךְ אִף עִם מַעֲטָא זָכַר הַקְּדוּשָׁה שִׁישׁ לוֹ עֲדִיין,
בְּבַחֲנִית 'וְהוֹדוּ לְזָכַר קִדְשׁוֹ'; וּבִדְרָךְ זֶה בּוֹדָאֵי יַעֲזֵרוּ ה' שְׁבַתוֹךְ כֶּךָ כִּבְר יִפְתַּח לִיבּוֹ לְהַתְּפַלֵּל
בְּהַתְּעוֹרְרוֹת כְּדַבְעֵי (וּמָה גַם שֶׁאִם יִדְחָה הַתְּפִילָה וַיִּמְתִּין עַד שִׁיזְכָּה לְהַתְּעוֹרְרוֹת, עֵלּוּל
לְהַפְסִיד חֲלִילָה זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע וְתַפִּילָה). וְעֲצָה זֶה נְצַרְכָּת גַּם בְּשֶׁאֵר עֲנִינֵי עֲבוּדַת ה', שְׁצִרִיךְ
לִידַע שֶׁהִשָּׁם יִתְבַּרַךְ שְׂמַח מִכֹּל יִגִּיעָה וַיִּגִּיעָה שְׂמִתִּיגַע הָאָדָם בְּעֲבוּדַתוֹ יִתְבַּרַךְ, וְעַל כֵּן בֵּל
יִדְחָה שׁוֹם עֲשִׂיָה וְעוֹבְדָה טוֹבָה לְזְמַן אַחֵר, אֲלֵא יַעֲשֵׂה תִיכַף אֵיךְ שֶׁהוּא; וּבַתּוֹךְ כֶּךָ כִּבְר
יַעֲזֵרוּ ה' הַשְּׁלִיִם הַדְּבַר כְּרָאוּי'. (ר"ל"); רָאָה עוֹד לְעֲנִינֵי זֶה ב'שִׁיחוֹת הַר"ן' סִימָן ע"ה: "בְּעֲנִינֵי
הַתְּפִילָה סִיפֵר רַבִּינוּ ז"ל עִימָנו הַרְבֵּה, וְהַזְהִיר מְאֹד לְהַכְרִיחַ אֶת עַצְמוֹ לְהַתְּפַלֵּל בְּכוֹנָה
גְּדוּלָה, דְּהֵינּוּ לְקִשְׁר הַמְּחַשְׁבָּה אֶל הַדִּיבּוּר בְּקִשְׁר אִמִּץ וְחִזַּק, שִׁטָּה אֲזַנּוּ הֵיטֵב הֵיטֵב וַיִּשְׁמַע
מָה שֶׁהוּא מְדַבֵּר בְּתַפִּילָה, זֶה עִיקַר תְּפִילָה בְּכוֹנָה וְכו', וְהִיא מְתוֹלָצֵץ מְאֹד מְאֹד מְאֹד
הָאוֹמְרִים שֶׁאֵין צְרִיכִין לְהַכְרִיחַ עַצְמוֹ לְתַפִּילָה, וְהִיא מְזַהֵר מְאֹד לְהַתְּפַלֵּל בְּכוֹחוֹת, לְהַכְנִיס
כֹּל כּוֹחוֹ בְּאוֹתִיוֹת הַתְּפִילָה וְכו'. גַּם אָמַר רַבִּינוּ ז"ל שֶׁאֵי אֲפֶשֶׁר לְהַתְּפַלֵּל כֹּל הַתְּפִילָה בְּכוֹנָה
כְּרָאוּי, רַק כֹּל אֶחָד וְאֶחָד אֵינוֹ מְתַפַּלֵּל כִּי אִם קִצַּת מִהַתְּפִילָה בְּכוֹנָה, כְּנִרְאָה בְּחוּשׁ שֶׁאֶחָד
אוֹמֵר קְטוֹרֶת בְּכוֹנָה וְאֶחָד אוֹמֵר פְּסוּקֵי דְזִמְרָה בְּכוֹנָה וְכוּצָא בְּזֶה וְכו'. וְאִפִּילוֹ אִם לְפַעְמִים
הוּא מִיִּיגַע עַצְמוֹ וְאֵינוֹ יִכּוֹל לְהַתְּפַלֵּל כֹּל, אִף עַל פִּי כֵּן אֵל יִפּוֹל בְּדַעְתּוֹ מְזָה כֹּל, כִּי זֶה
כֹּל גְּדוֹל, שֶׁאֶסוּר לִפְּוֹל בְּדַעְתּוֹ בְּשׁוֹם אוֹפֵן, אִפִּילוֹ אִם יַעֲבֹר עֲלָיו מָה וְאִפִּילוֹ אִם אֵינוֹ יִכּוֹל
לְהַתְּפַלֵּל כֹּל, רַק יִכְרִיחַ אֶת עַצְמוֹ עַל כֹּל פְּנִים לְדַבֵּר דִּיבּוּרֵי הַתְּפִילָה בְּפִשְׁטוֹת גְּמוּר כְּמוֹ
תִּינוּק בְּבֵית הַסֶּפֶר מִמֶּשׁ, וַיֹּאמֶר כֶּךָ כְּמָה וְכִמָּה דִּיבּוּרִים בְּפִשְׁטוֹת גְּמוּר, וְעַל פִּי הַרּוּב יִזְכָּה
בְּרַחֲמָיו יִתְבַּרַךְ לְהַתְּעוֹרֵר מְזָה, עַד שִׁיחֲזוֹר וַיִּתְּלֵהָ לִיבּוֹ מְאֹד וַיִּתְחִיל פְּתָאוּם לְהַתְּפַלֵּל
בְּהַתְּעוֹרְרוֹת; רַק שֶׁלֹּא יַעֲמִיד זֹאת לְנִסְיוֹן וְכו'. עַל כֵּן עֲלֵיו לַעֲשׂוֹת אֶת שְׁלוֹ, לְהִתְחִיל דִּיבּוּרֵי
הַתְּפִילָה בְּפִשְׁטוֹת גְּמוּר: 'אֲדוֹן עוֹלָם אֲשֶׁר מֶלֶךְ' וְכו', וַיִּטָּה אֲזַנּוּ מָה שֶׁהוּא אוֹמֵר, וַיִּצְמָצַם
אֶת מַחְשַׁבְתּוֹ מְאֹד שֶׁלֹּא תִתְפַּזֵּר מַחְשַׁבְתּוֹ לְחוּץ, רַק שֶׁתְּהִיָּה כֹל מַחְשַׁבְתּוֹ בְּתוֹךְ דִּיבּוּרֵי
הַתְּפִילָה, וַיִּתְפַּלֵּל כֶּךָ כְּסֹדֵר בְּפִשְׁטוֹת גְּמוּר אִפִּילוֹ בְּלִי הַתְּעוֹרְרוֹת וְחִיוֹת וְהַתְּלַהּבוֹת, וַיִּלֶךְ כֶּךָ

דְּבַר מַעֲלָה שֶׁבְּקִדְשָׁהּ?!" ; אֲמַנָּם בְּעַל הַבַּיִת לֹא הוֹצִיא עֲדִין אֶת
הַשְּׁתוֹקְקוֹתוֹ וְאֵת גְּעֻגוּעָיו אֶלֶּה בְּפִיו, אֲלֵא הִיָּה זֶה רַק בְּדַעְתּוֹ
וּבִמְחַשְׁבֹתוֹ, וּכְפִי שִׁיתְּבָאָר בְּסָמוּךְ.

וַיֵּשׁ לָנוּ לְהוֹצִיא לְמוֹד מוֹסֵר הַשְּׁפָל מִדְּבַר זֶה, שְׂאֵף שֶׁהָאָדָם מְסַכָּב
בְּשִׁטוּיּוֹת וּבַהֲבָלִים, מְכַל מְקוֹם בְּעֵת שֶׁבָּאִים לְדַבֵּר יַחֲדָיו בְּעִבּוֹדַת
ה' צָרִיכִים הַדְּבוּרִים לְהִיּוֹת מְכֻוָּנִים רַק לְדַבְרִים שֶׁבְּקִדְשָׁהּ, כִּי
כְשֶׁמְדַבְּרִים בְּיַחַד כְּרָאוּי וְכִנְכוֹן בָּאִים לְדַבְרִים הַיוֹצְאִים מִן הַלֵּב,
וְלִזְכוֹת לְהַשְׁתוֹקְקוֹת וּלְגְעֻגוּעִים: "אֵיךְ מְשִׁיגִים וּמְגִיעִים לְאִיזָה דְּבַר
מַעֲלָה שֶׁבְּקִדְשָׁהּ?!" :

בתפילתו כמה וכמה מילות או כמה דפיון, עד שבתוך כך יעזרו ה' ברחמיו להתעוררות וכו'.
הכלל שהאדם צריך להכריח עצמו בכל הכוחות לכל הדברים שבקדושה מאוד, בפרט
לתפילה, ואם אף על פי כן אינו זוכה - אסור לו ליפול בדעתו כלל, ויחזק את עצמו ויחייה
את עצמו בכל מה דאפשר; וכבר מבואר מזה הרבה בספרים הנדפסים. ויזהר מאוד להתפלל
בשמחה ולהרגיל עצמו שתהיה התפילה בניגון של שמחה, ויראה לשמח את עצמו קודם
התפילה ולהחיות את עצמו בכל מה דאפשר, ולחפש למצוא בעצמו איזה נקודה טובה כדי
לזכות לשמחה, שיוכל להתפלל בשמחה" (ראה ליקוטי קמא סימן רפב).

ח. לכאורה יש להבין, מה היה טיבה של אותה 'שיחת דברים היוצאים מן הלב', אשר
לא כללה עדיין כאמור את דיבורי הכיסופים והגעגועים לדבר מעלה שבקדושה? והרי
מתוך אותה שיחה בא בעל הבית לכיסופים ולהשתוקקות, וכן מסתבר ששיחת האורח
שהיה מן העולם העליון לא היתה בעניינים שאינם שייכים לקרבת ה'. ויש לומר כי
בוודאי אותם דברים היוצאים מן הלב סבבו גם הם אודות ענייני קדושה, כגון גדולת
התורה והאמונה הקדושה או שאר ענייני עבודת ה', שכן ניתן לדבר מתוך הלב ולבטא
הרגשים שונים באמונה ובהשגה גם מבלי שיתעורר האדם לעובדא ולמעשה, לבקש
ולחפש את דרכו בהתקרבות להשי"ת וכיוצא בזה, ורק אחר כך ייפתח לבבו ויתעורר
להגיע בעצמו לאיזה דבר מעלה שבקדושה, וכמובא בשם האדמו"ר מקאצק זי"ע (ראה
'שם משמואל' ואתחנן תרעז, ועוד) על הפסוק (דברים ו' ו) "והיו הדברים האלה וגו' על
לבבך", שכוונת הכתוב שגם אם ליבו סגור ומסוגר, יהיו דברי התורה מונחים אצלו כאבן
על הלב, וכשייפתח ליבו יפלו הדברים לתוכו.

אמר לו האורח: אני אלמד עמך.

ואנשי שלומנו ז"ל היו אומרים שהצדיק, שהוא האורח כאמור לעיל, בא אל האדם ומלמדהו הכל, אך זאת דוקא אחרי שהאדם התעורר מעצמו באתערוּתא דלתתא, והוא משתוקק ומתגעגע, ומחפש אחר המלמד בחפוש אחר חפוש; ואף שגם זו ההתעוררות באה לו לאדם מדבורי הצדיק עצמו, הלא הוא האורח שבא אליו בהעלם, אבל אחרי שעוררו האורח, אם אינו מבקש 'בעל הבית' ומשתוקק אחריו שילמדנו - לא ילמד עמו ולא יעזרנו, ועל כן דוקא אחרי שרואה את התעוררותו של האדם, וכי הוא מבקש להשיג ולהגיע לדבר מעלה שבקדשה, או אז פנה אליו הצדיק ואמר לו: "אני אלמד עמך".

וזהו המבאר כאן, שפיון שזכה בעל הבית לכסף ולהתגעגע להגיע לדבר שבקדשה, אזי אף שלא דבר כלל אל האורח בפרוש, כבר ידע האורח את מחשבותיו ואת גדל כסופיו, ועל כן נענה ואמר לו: "אני אלמד עמך!" - "דער אורח האט שוין געוואוסט וואס ער טראכט, וואספארא כסופין ער האט, האט ער זיך אנגערוּפן: 'איך וועל מיט דיר לערנען!'":

ותמה הבעל הבית, והתחיל לחשב: אולי אינו כן אדם כלל?!

סבת תמיהתו של בעל הבית הייתה מחמת שהחל לחשב בעצמו: הלא אם יש לי השתוקקות רק בלבי ובמחשבותי לה' יתברך, ותכף כבר רוצה האורח ללמד עמי - אם כן מוכח מזה שיודע הוא את מחשבותי! ועל כן אולי אין זה האורח כן אדם כלל, ומי יודע מי ומה הוא?!

אך חזר וראה שהוא מדבר עמו פדרך בני אדם; אך תכף נתחזק האמונה אצלו להאמין בו, והתחיל תכף לקראו

רבי'. ואמר לו: קדם כל אני מבקש ללמד מכם איך להתנהג בכבודכם; ואין צריך לומר שאפגם ממש בכבודכם חס ושלום, רק אף על פי כן, בן אדם קשה לו להזהר לגמרי כראוי, על בן אני רוצה שתלמדוני איך לנהג בכבודכם.

פי אחרי שבעל הבית הפיר כפאמור בגדלתו של האורח, והאמין בו וקרא לו 'רבי' - אם בן עתה צריך כבר ל'מורא רבך' ול'דרך ארץ' כלפיו. ויש לנו ללמד מזה, שתתקף פשוט האדם לקבל על עצמו 'רבי', אזי מלבד הזהירות לבלי לפגם חס ושלום בכבוד רבו, הוא צריך גם לדעת היאף להתנהג בכבוד רבו, ולהיות ירא מפניו!:

ט. ראה לעיל בחלק ב' סימן נ"א אות ג', אחד משלושת הסיפורים שסיפר רבינו למוהרנ"ת בעת התקרבותו (כמובא ב'כוכבי אור' חלק 'אנשי מוהר"ן' (א) אות ג): "שבעת שנתקרב הרב הקדוש רבי מיכל מזלאטשוב להבעל שם טוב הקדוש, נפלה עליו יראה ופחד מהבעל שם טוב, ואחר כך נפל מזה רבי מיכל וחדל להתירא; ועלה בדעתו שמשום כן נפל מיראתו את הבעל שם טוב, מפני שהוא, רבי מיכל, הינו עם הארץ, ועל דרך שאמרו חז"ל (סנהדרין נב.): 'אמר רבי אלעזר: למה תלמיד חכם דומה לפני עם הארץ? בתחילה - דומה לקיתון של זהב, סיפר הימנו - דומה לקיתון של כסף, נהנה ממנו - דומה לקיתון של חרס, כיון שנשבר שוב אין לו תקנה'; או אז תפסו הבעל שם טוב בידו ואמר לו: 'מיכלע! ביסט אן עם הארץ?!' - 'מיכל! האתה עם הארץ?!' - ושוב נפל על רבי מיכל מורא גדול מפני הבעל שם טוב, אחרי שראה שכיוון הבעל שם טוב למחשבתו. והנה באותה עת כשבא מוהרנ"ת אל רבינו ז"ל היה לו גם כן כך, שהרגיש בעצמו שיראתו מפני רבינו נחלשת, ועלה בדעתו גם כן מאמר חז"ל הנ"ל; ובתוך כך שסיפר לו רבינו מעשה זה, אחז את מוהרנ"ת בידו ואמר לו: 'מיכלע! ביסט אן עם הארץ?!' - ובזה כיון לו מחשבתו שחשב אז, 'ונתבהל ונשתומם מוהרנ"ת מאוד בראותו בעיניו כי לא נעלם מאיתו גם כל מחשבותיו ורעיונותיו העולים על לבבו' (כוכבי אור' שם); וראה עוד להלן בערך 'רבי דוב מטשעהרין': "כשחזר רבי דב (בער) לדאשיב מהיותו אצל רבינו וכו', ראה רבי יודל יראה גדולה על פניו, והלך וביקש מאיתו שיספר לו איזה סיפורים מרבינו ז"ל, וכן עשה רבי בער, ובין דבריו אמר לרבי יודל אז בזה הלשון: 'דערמיט וואס איך בין אריינגעגאנגען צו דעם רבי'ן דארטן, האב איך באקומען א ירא, ממש א אנדער ירא'! - 'תיכף כשנכנסתי לרבי הזה שם, קיבלתי יראה, יראה אחרת

והשיב לו: כַּעַת אֵין לִי פְּנָאי, כַּעַת אַחַר אָבוא אַצְלָךְ
וְאַלְמָדָךְ זֹאת, וְכַעַת אֲנִי צָרִיךְ לִילָךְ מִכָּאן.

הִיו אַנְשֵׁי שְׁלוֹמְנו מְדִיקִים בְּזֶה וְשׂוֹאֲלִים, מְדוּעַ דְּחָה אוֹתוֹ הָאוֹרַח לַעַת
אַחַר וְלֹא לְמָדוֹ לְאַלְתֵּר? וְכֵן בְּדוּמָה לָזֶה בְּמַעֲשֵׂה מִשְׁבַּעַה
כַּעֲטֻלְעָרִס, מְדוּעַ בְּתַחֲלָה בְּרָכוּ הַכַּעֲטֻלְעָרִס אֶת הַבְּנִים שֶׁיְהִיו כְּמוֹתָם,
וְרַק אַחַר כֶּף נִתְּנוּ לָהֶם זֹאת בְּמַתָּנָה גְּמוּרָה?

וְהִיו מְבֹאֲרִים שָׁזֶה עַל מְנַת לְהַגְבִּיר אֶת הַרְצוֹן, כִּי כְּשִׁזּוּכָה הָאָדָם
לְהַשְׁתַּקְקוֹת וּלְכַסּוּפִין, וּמִבְּקֵשׁ לְקַבֵּל וּלְלַמֵּד מֵהַצְּדִיק דְּרַךְ
כַּעֲבוּדַת ה', לֹא מְלַמְדוֹ הַצְּדִיק תַּכְּף, אֶלָּא דוֹחָה אוֹתוֹ לַעַת אַחֲרֵי, וְכּוֹנֵנַת

לגמרי!"; ולהלן בערך 'רבי יודל' תלמיד רבינו ז"ל: "בבוא רבי יודל הפיל עליו אדמו"ר ז"ל
אימה ופחד גדול ועצום עד מאוד, עד שנסוג אחור בבהלה גדולה, ונשאר עומד אצל הפתח,
ונתיירא מגשת אליו; והתחיל אדמו"ר ז"ל להראות לו פנים שוחקות, והיקל מעליו הפחד
קצת, ואמר לו: 'מה אתה מתיירא ממני? הלוא אני אדם כמותך, רק אני חכם ביותר ממך'
- 'וואס האסטו זיך איבער געשראקן? איך בין א מענטש גלייך ווי דיר, נאר איך בין קלוגער
פון דיר' וכו', והפיל עליו שנית אימה ופחד, עד שחזר ונסוג אחור עד פתח הבית כנ"ל; ושוב
התחיל אדמו"ר ז"ל עוד הפעם להראות לו פנים שוחקות, להסיר מעליו הפחד והאימה,
ואמר לו שנית: 'מה אתה מתיירא ממני? הלוא אני אדם כמותך, רק אני חכם ביותר ממך',
עד שהמשיך אותו אצלו שנית כנ"ל, ואחר כך חזר והפיל עליו אימה ופחד וכו' כנ"ל, וכן
היה איזה פעמים".

י. 'סיפורי מעשיות' מעשה י"ג.

כ. ראה ב'שיחות הר"ן' סימן קמ"א: "גילה [רבינו] דעתו שרצונו לגלות בפרטיות איזו הם
העשרה קפיטל תהלים שצריכים לומר וכו', והיינו עומדים ומצפים שיגלה לנו, ולא זכינו
מיד וכו'. אחר כך ביום ראשון בעת שלקחתי רשות מאיתו לשוב לביתי, דיברתי עימו
ושאלתי ממנו שיגלה לי עשרה קפיטל הנ"ל, כי ידעתי שכבר הם נרשמים אצלו, ולא רצה,
ואמר שיהיה עת אחר לזה"; וראה גם לעיל בחלק א' סימן תרי"ג, שהאפיקורסים נמשכו כל
כך אחרי רבינו עד שביקשו ממנו ז"ל שיישאר תיכף באומאן, ואמר להם רבינו: "איצטער
נישט" - "עכשיו לא" וכו'; כמו כן ראה להלן אודות רבי אברהם פייעס שנכנס ובא אל רבינו

הַצְדִּיק שִׁיתַחֲזֵק הָאָדָם עוֹד בְּרִצּוֹנוֹת קְדוּשִׁים, וְיוֹסִיף לֵילֵךְ כְּסֹדֵר עוֹד
וְעוֹד בְּהִשְׁתַּקְּקוֹת לְדַבֵּר זֶה, מְתִי יָבוֹא כְּבָר הָעֵת שֶׁהַצְדִּיק יִלְמְדֵנִי - וְאֵז
יְהִי רְאוּי וּמוֹכֵן לְקַבֵּל מִמְּנוּי:

וְאָמַר לוֹ: גַּם עַל זֶה אֲנִי צָרִיךְ לְלַמֵּד מִכֶּם, כִּמְהָ אֲנִי צָרִיךְ

לְלוֹת אֶתְכֶם.

הֵינּוּ מְצוֹת לְוִיָּה שְׂצָרִיכִים לְלוֹת אֶת הָאוֹרַח, אֲשֶׁר יֵשׁ בְּזֶה כִּמְהָ דְרָגוֹת
כְּפִדּוּעַ, אֲצֵל אִישׁ פְּשׁוּט וְאֲצֵל גְּדוֹלִים וְכִיּוֹצֵא לְפִי כֹל דְּרָגָא
וְדְרָגָא, וְעַל כֵּן שָׂאֵל אֶת הָאוֹרַח עַד כִּמְהָ צָרִיךְ הוּא לְלוֹת אוֹתוֹ:

בשברון לב, וביקש ממנו שיתן לו איזה תיקון על עוונותיו, ורבינו דחה אותו קצת ואמר לו:
"גַּי, דָּאס וועט זיין אַ אַנדערע צייט" - "לך, דבר זה יהיה בזמן אחר".

ל. כי השגת כל דבר שבקדושה היא על ידי רצונות וכיסופים, וכגודל הדבר הנחשק - כן
גודל החשק הנצרך להשיגו, ועל כן מונעים זאת תחילה מן האדם, כדי שיתגבר חשקו ורצונו,
וכמבואר בדברי רבינו במאמר "ויהי נא פי שנים ברוחך אלי" שבליקוטי קמא סימן ס"ו: "כי
על ידי המניעה שמונעין את האדם מן הדבר, על ידי זה נעשה התגברות החשק מאוד, כמו
למשל כשמראין לקטן דבר הנחמד לו, ותכף ומיד חוטפין ממנו ומחביאין ממנו - אזי הוא
רודף מאוד אחר האדם ומבקש וחושק מאוד לאותו הדבר, נמצא שעיקר החשק נעשה על
ידי שחטפו ממנו והחביאו את הדבר; כמו כן מונעין את האדם במניעות מהדבר הצריך לו,
כדי שעל ידי זה יהיה לו חשק יותר וכו'", עיין שם; וזה גם ענין פסח ספירה ושבעות,
שאחרי שזכו ישראל בליל פסח לאור גדול באתערותא דלעילא, מיד למחרת נלקח מהם זה
האור ונצטוו לספור חמישים יום, שהוא ענין הכיסופים מדי יום ביומו לזכות לקבלת התורה
ביום חג השבעות, ואכן זכו אחר כך לקבל את התורה הקדושה (עיין 'ליקוטי הלכות' דם
א אות ו, הכשר כלים ד אות ל, גזילה ה אות כב). ונמצא שעבודת הצדיקים היא גם בזה,
לגרום למקורב אליהם לשום מניעה, כדי להגביר אצלו את החשק והרצון והכיסופים
וההשתוקקות, שכפי ריבויים כן בונה לעצמו כלים לקבל בהם את האור הגדול של הצדיק
המאיר בכל העולמות (ראה ליקוטי קמא סימן יז). ועיין גם במאמר "סוד כוונת המילה"
שבליקוטי קמא סימן ס"ג, על הפסוק (ישעיה נז יט) "שלום שלום לרחוק ולקרוב"; ובמאמר
"ויאמר בועז אל רות" שם בסימן ס"ה: "כי לפעמים צריך להראות למקורב גדול הרחקה
גדולה", עיין שם.

מ. ראה סוטה מ"ו ע"ב, רמב"ם הלכות אבל פרק י"ד הלכה ג'.

ואמר לו: עד אחר הפתח.

רבי שמשון בארסקי היה מרבה בדבורים על כף, שכל זה מרמז על ענין ההתקרבות להצדיק, שיש כאלה שהם מקרבים לצדיק אבל רק 'בתוך הבית', ואלו לצאת מהבית עבור הצדיק הם אינם מוכנים - "ס'איז דא אזעלכע וואס זיי זענען מקרב, אבער נאר אין שטוב, ארויסגיין פון די שטוב נישט", כי אין להם כל כף בטול לצדיק; אך רצון הצדיק מעמנו הוא שתהיה התקרבותנו אליו בדוקא גם "אחר הפתח", ליצא וללוות את הצדיק מחוץ לבית ומחוץ לישוב.

כי לפעמים יש לאדם דרגא כזו של בטול שהוא אף 'מלוה' את רבנו ופועל לטובת ענינו, אבל עדין נשאר הוא בתוך ה'ישוב' ובתוך ה'בית', שעוסק באפן מישב בתורה ותפלה, באכילה ושנה, וכיוצא בזה בסדרי הבית הרגילים; אבל באמת מלמדנו הצדיק שצריך דרגא

ג. זו היתה דרכו של ה'בעל תפילה', כמבואר ב'סיפורי מעשיות' (מעשה יב): "מעשה, פעם אחד היה בעל תפילה, שהיה עוסק תמיד בתפילות ושירות ותשבחות להשם יתברך, והיה יושב חוץ לישוב, והיה רגיל ליכנס ליישוב, והיה נכנס אצל איזה אדם וכו' והיה מדבר על ליבו מהתכלית של כל העולם, היות שבאמת אין שום תכלית כי אם לעסוק בעבודת ה' כל ימי חייו ולבלות ימיו בתפילה להשם יתברך ושירות ותשבחות וכו', והיה מרבה לדבר עימו דברי התעוררות כאלו, עד שנכנסו דבריו באזניו, עד שנתרצה אותו האדם להתחבר עימו, ותיכף כשנתרצה עימו היה לוקחו ומוליכו למקומו שהיה לו חוץ ליישוב, כי אותו הבעל תפילה הנ"ל בחר לו מקום חוץ ליישוב וכו' והיה רגיל תמיד ליכנס ליישוב ולפתות ולרצות בני אדם לעבודת השם יתברך, לילך בדרכו לעסוק בתפילות וכו', וכל מי שהיה מרוצה עימו היה לוקחו ומוליכו למקומו חוץ ליישוב וכו', עד שהיו נמצאים גם באותן האנשים שהביאם לשם, שהיו ראויים גם כן לקרב בני אדם לעבודת השם יתברך, עד שהיה נותן לאחד רשות שגם הוא יכנס ליישוב לעסוק בעניין הנ"ל, דהיינו לקרב בני אדם להשם יתברך וכו', וכן היה הבעל תפילה הנ"ל עוסק בעניין זה תמיד, והיה מקרב בכל פעם אנשים ומוציאם מן היישוב וכו'". (רל"ו).

כּוּז שֶׁל בְּטוּל אֱלִיו, לְהִיּוֹת עִמּוֹ וּלְלוֹוֹתוֹ "עַד אַחַר הַפֶּתַח", לְבָלִי לְחֹשֶׁב
 כָּל כֶּף מֵעֲנִינֵי וְצָרְכֵי הַבֵּיתִים - "רַבִּי שְׁמִשׁוֹן פִּלְעָגֵט תְּמִיד אֶסְאֶה
 רְעֵדן: בְּאִגְלִיטָן דַּעַם צְדִיק בִּיזוּ נֶאֱדָר דִּי טִיר אֹנן בִּיזוּ נֶאֱדָר דִּי שְׁטוּב,
 הָאֲבָן אֲזֵא מִינ בְּטוּל, אֹנן נִישְׁט טְרַאכְטָן אַזוֹי פּוֹן דִּי שְׁטוּב"; וּפְעָמִים
 שְׂאָף יֵשׁ בְּזֵה דְרָגָא כּוּז שֶׁל מְסִירוֹת נֶפֶשׁ מִמֶּשׁ, שְׁמִסְפִּים לְהַפְקִיר הַכֹּל
 עֲבוּר הַתְּקַרְבוֹתוֹ לְצְדִיק!

וְהִנֵּה כְּשֶׁנִּכְנַס וְכֵא אֶהְיֶה אֶל בַּעַל הַבֵּית וְדַבֵּר עִמּוֹ קֶצֶת, מְסַתְמָא תְּכַף
 רָאָה וְהִפִּיר שְׁבַעַל הַבֵּית הֵנוּ 'כְּלִי' נִפְלֵא, וְעַל כֵּן דָּרַשׁ מִמֶּנּוּ דְוָקָא
 הַתְּקַרְבוֹת כּוּז שֶׁל "עַד אַחַר הַפֶּתַח":

וְהַתְּחִיל לְחֹשֶׁב: אֵיךְ אֵצֵא עִמּוֹ? כִּי כֶּעֶת אֲנִי עִמּוֹ בֵּין
 הַבְּרִיּוֹת, וְאִם אֵצֵא עִמּוֹ לְבִדּוֹ - מִי יוֹדֵעַ מִי הוּא?
 וְשֶׂאֵל לוֹ, וְאָמַר לוֹ: יֵשׁ לִי פֶחַד לְצֵאת עִמָּכֶם.

כִּי הִנֵּה אֶף שְׁכַבְר הַפִּיר בְּמַעֲלַת זֶה הָאֹרַח וְרָאָה אֲצֵלוֹ גְּדוּלוֹת, וְכִבְר
 קָרָא לוֹ 'רַבִּי', אֶף עַל פִּי כֵּן פֶּחַד בַּעַל הַבֵּית לְצֵאת עִמּוֹ הַחֻצָּה, כִּי

ס. בתורה "קרא את יהושע" שבליקוטי קמא סימן ו' מדבר רבינו מעניין כבוד עולם הזה
 וכבוד עולם הבא, והיו אנשי שלומנו מפרשים ש'כבוד עולם הזה' הכוונה ש'מכבד' הוא את
 השם יתברך - אך רק בתוך העולם הזה, ואיננו מוותר עבור כבוד ה' על הנאותיו ונכסיו
 שבזה העולם. והנה אף הצדיקים הגדולים שיגעו וטרחו ושיברו לגמרי את יצרם הרע בזה
 העולם, אף על פי כן הרי העולם הזה יש לו גבול וזמן, והוא נסתיים אצל האדם בעת
 הסתלקותו, מה שאין כן כשזוכין לילך מדרגא לדרגא בהשגות אלוקות - אזי ההשגות הללו
 הן אור אין סוף ממש, בלתי גבול ובלתי זמן, עין לא ראתה. (רל"י).

ע. כשאחד מקורב לרבינו בבחינה זו של ליווי "עד אחר הפתח", התקרבות של "חוץ ליישוב"
 - זו כבר התקרבות מסוג אחר, מקבלים מהצדיק רעיונות אחרים, מוח אחר והשגות אחרות,
 השגות של העולם הבא ושל התכלית הנצחית. כך היה כשקירב רבינו אליו את מוהרנ"ת,
 שהוציאו אז לגמרי מביתו, ומוהרנ"ת הפקיר עבור התקרבותו לרבינו את כל צרכי ביתו ואת
 כל פרנסתו. (רל"י).

נְחָשׁ הַדָּבָר אֲצִלוּ לְמַסִּירוֹת נֶפֶשׁ מִמֶּשׁ, לְהַפְקִיר אֶת הַכֹּל וּלְלַכֵּת עִם אָדָם כָּזֶה; וְעַל כֵּן פָּנָה וְאָמַר לוֹ: "יֵשׁ לִי פֶחַד לְצִאת עִמָּכֶם".

"יִשְׁנֶם כְּאֵלֶּה הַמְּקַרְבִּים לְצַדִּיק אֲשֶׁר אוֹמְרִים: זוֹהִי הַרְף קָשָׁה וְחֲרִיפָה מְדֵי עֲבוּרֵי, 'יֵשׁ לִי פֶחַד לְצִאת עִמָּכֶם'!" - "ס'אִיז דָּא אֲזַעְלָכֶע מְקַרְבִּים צִוּם צַדִּיק וְוַאס זָאגֵן: ס'אִיז צו אַ שְׂאָרְפֶּער וְוַעג פֶּאר מִיר, 'אִיף הָאב מוֹרָא אַרוֹיֶסְצוּגִיין מִיט אִיף'!"

הַשִּׁיב לוֹ: אִם אֲנִי יָכוֹל כְּזֹאת, לְלַמֵּד עִמָּךְ, גַּם עֵתָה אִם

אֲרָצָה לַעֲשׂוֹת לְךָ אֵיזֶה דָּבָר - מִי יִמְחָה בְּיָדַי?

הִינּוּ כְּאוֹמֵר לוֹ: הַחֹשֶׁשׁ אֶתָּה לְמַסֵּר נֶפֶשְׁךָ, שְׂמָא תַפְסִיד אֶת מַעֲמַד פְּרִנְסָתְךָ אוֹ דָּבָר אַחֵר מִחֲמַת הַהֲתַקְרְבוֹת אֵלַי? וְכִי כִשְׁתִּהֶיָּה 'בְּתוֹךְ בֵּיתְךָ' וּבְתוֹךְ רְגִילוֹתְךָ אֲזִי לֹא אוֹכַל לַעֲשׂוֹת בְּךָ כְּרָצוֹנִי, וְאֵין לְךָ פֶּחַד מִמֶּנִּי?!

וְכֵן הִיא הָאֱמֶת, שְׂאֵם הִיָּה לָאָדָם יֵשׁוּב הַדַּעַת, הִיָּה אוֹמֵר לַעֲצֹמוֹ: וְכִי מָה יֵשׁ לִי לְחֹשֶׁשׁ לְצִאת מִגְדְּרֵי 'אַחֵר הַפֶּתַח' בְּשִׁבִיל הַהֲתַקְרְבוֹת לְצַדִּיק? הֲרִי כְּשֵׁם שֶׁהַצַּדִּיק יָכוֹל לַעֲשׂוֹת עִמִּי אֵיזֶה דָּבָר 'בְּחוּץ', בִּיכְלָתוֹ לַעֲשׂוֹת כֵּן גַּם אִם אֲשָׂאָר בְּתוֹךְ בֵּיתִי וְלֹא אֲשַׁנֶּה מִרְגִּילוֹתַי:

פ. לדוגמא, היו באנשי שלומנו כאלה שרבינו רצה מהם שיהיו 'מקבלים', והם לא חפצו בכך, וכי הדבר עזר להם? ראה לעיל את המעשה ברבי אברהם מבארדיטשוב, אשר שאל את רבינו את השאלה הידועה: "מה נאכל?", והשיב לו אדמו"ר זצ"ל: "וועסטו זיין אַ מקבל!". - "תהיה מקבל" וכו', וירד רבי אברהם הנ"ל מנכסיו ואיבד את כל מעותיו עד הפרוטה האחרונה; וראה גם לעיל בחלק ג' סימן תקצ"א המעשה מרבי ליפא, שאמר לו רבינו: "אִיף וויל נִישְׁט אז דו זאלסט האבן גַּעֲלֵט" - "איני רוצה שיהיה לך ממון" וכו', עיין שם. (רל"י). [וראה עוד בערכי רבי משה גיס אדמו"ר ז"ל, רבי חיים גיס אדמו"ר ז"ל, רבי לייב מכפר וואטשעק, רבי טוביה קריימר מטירהאוויע (לעיל חלק א' סימן תרטז), רבי מאיר ממעדוועדיוקע, ועוד; ובדורו של מוהרנ"ת, ראה לעיל בחלק א' סימן תכ"ט אודות רבי שמחה ברוך ורבי אפרים נכדי רבינו ז"ל].

ויצא עמו מן הפתח.

אל יהיה קל בעינינו דבר זה, שיצא עמו מהפתח, כי צריכים להתייגע הרבה מאד, ימים ושנים הרבה, עד שזוכים לדבר גדול כזה, לצאת מפתח הבית עבור ההתקרבות לזה הצדיק הגדול.

ודבר נוסף יש לנו ללמד מכל זה, שהצדיק אינו לוקח בשום פעם את הבחירה מהאדם, רק משליך אותו על הבחירה, כי האורח לא צוה עליו לצאת עמו עד אחר הפתח, אלא שבעל הבית אשר הכיר בגדלת האורח, הוא שבחר מעצמו בחיים, ויצא עם האורח מפתח הבית:

ואזי תקף חטף אותו והתחיל לפרח עמו.

הנה תקף כשרק יצא עמו מהפתח, הינו שכבר הפקיר את הפל ומסר את נפשו בשביל עבודת ה', אזי תקף חטף אותו האורח והתחיל לפרח עמו. ומבאר מזה שלפני כן עדין לא אחז בעל הבית בכזו דרגא, שיכול האורח להאיר בו השגות גבוהות כאלו, ואף שכבר פנה את האורח בשם 'רבי' ועוד פיוצא בזה, רק אחרי שמסר את נפשו ויצא עמו מהפתח, שזה מרמז על עבודה וגייעה רבה של כמה שנים בשביל כבוד הצדיק, ולצאת מהרגילות שבבית וכו' פנ"ל - אזי חטף אותו והתחיל לעוף ולפרח עמו למדרגה גבוהה יותר, כי ראה שזכה בעל הבית לאמונה פזו, עד שיצא עם האורח החוצה!^פ

צ. ראה ב'ליקוטי הלכות' שבת ו' אות י"ב: "כי הצדיק הגדול הוא רחמן גדול מאוד ומסבב בכמה סיבובים לקרב הכל אל התכלית הטוב, אך שאסור ליקח מהם הבחירה, כי כל העולמות עומדים על בחירת האדם כידוע, על כן הוא מסבב עם כל אחד בחכמתו הנפלאה באופן שיגלה לו ויעוררו אל האמת, אך אף על פי כן יהיה נשאר לו איזה נסיון ובחירה".

ק. וזאת יש לנו לדעת, שמוהרנ"ת הוא זה שזכה ויצא עם רבינו 'אחר הפתח', ועל כן לקחו

וְהָיָה קָר לּוֹ, וְלָקַח מִלְבוּשׁ וְנָתַן לוֹ,

מִלְבוּשׁ הוּא עֲנִין הַצְּמִצּוּמִים פִּדְוֵעֵי, וּבִשְׁעָה שְׁהֶאֱוָרַח פּוֹרַח עֲמו
 לְמַדְרָגָה גְבוּהָה יוֹתֵר, אֲזִי נִמְצָא בְּעַל הַפִּתּוּת בְּסִפְנָה, פִּי אֵין
 לוֹ לְבוּשִׁין וְצְמִצּוּמִים הָרְאוּיִים לְדַרְגָּא גְבוּהָה כְּזוֹ שֶׁהִגִּיעַ אֵלֶיהָ כְּפַעַת
 עַל יְדֵי הַתְּקַרְבוֹתוֹ לְזֶה הַצְּדִיק הַגָּדוֹל, וְעַל כֵּן לֹקַח הַצְּדִיק אֵיזָה
 מִלְבוּשׁ וְנֹתֵן לוֹ:

רבינו ופרח עימו למעלה למעלה, יותר משאר התלמידים שלא זכו כל כך כמוהו - "רבי נתן
 עָר אִיז דְּעָר וְאִס עָר אִיז אַרְוִיס פּוֹן שְׁטוּב, אִיז דְּעָר רַבִּי פְּלִיְהָט מִיט אִים הוּיָה, וְאִס קִיִּיעָר
 הָאֵט דָּאֵס נִישְׁט". (רל"י).

ר. עיין ליקוטי קמא סימנים ל"ג ס"ד רי"ט.

ש. כמה וכמה פרטים בזה המעשה מהאורח מתבארים על פי דברי רבינו בליקוטי תנינא
 סימן פ"ג, הבן משם כמה דברים לקשר לכאן, ואיתא שם: "ותכלית הזה הוא עיקר המקום,
 היינו בחינת 'מקומו של עולם' וכו', ואז פושט גופו המצורע שהוא ממשכא דחויא, ולובש
 בגדי שבת, היינו גוף קדוש מגן עדן, כי המקום גורם, בבחינת 'של נעליך וכו' כי המקום וכו'
 (שמות ג ה), ונתלבש בגוף קדוש מגן עדן הנקרא 'בשר', בחינת 'בשר מבשרי' (בראשית ב
 כג), ואז נתרום מזלו, שהיא בשר מבשרו, וזוכה לעושר וכו'". (רל"י); [וראה ב'שיחות הר"ן'
 סימן כ"ג: "ענה ואמר: הרחמנות של העולם הזה הכל רואין, ובשביל זה הכל רודפין אחר
 העולם הזה, כי רואין כשהאדם רעב וצמא וכיוצא קשה לו מאוד, ויש רחמנות גדול עליו,
 וכן מי שהולך ערום ויחף, יש רחמנות גדול עליו. אבל מי שיש לו עיניים ורואה גודל
 הרחמנות שיש על הנשמות שבעולם הבא - כי שם בעולם הבא נמצאים בני אדם שהולכים
 ערומים ממש, ואי אפשר לרחם עליהם כלל; כי בעולם הזה כשהאדם ערום בלא מלבוש
 אזי אפשר לקבץ נדבות עבורו ולעשות לו קאפטין, אבל בעולם הבא מי שהולך ערום אי
 אפשר לרחם עליו כלל, כי שם אין מועיל שום רחמנות, כי איזה מלבוש הוא צריך? הלא
 הוא רק מלבוש של תורה ומצוות! ולזה אין מועיל שם רחמנות. אבל מי שזוכה להתקרב
 לצדיק אמיתי, הוא יכול לרוץ להצדיק וליקח אצלו איזה מלבוש להתלבש עצמו"; וב'חיי
 מוהר"ן' סימן ק"ב: "בירושלים יש בית הכנסת שמביאין לשם כל המתים שבעולם וכו', ושם
 באותו בית הכנסת יושבין הבית דין שדנין כל אחד ואחד ונותנין לו מקומו הראוי לו וכו',
 וכשמביאין את המת לשם אזי מביאין אותו במלבושים, ויש אחד שחסר לו מהמלבוש שלו
 איזה חסרון, כגון לאחד נחסר בית יד אחד מהמלבוש שלו (שקורין 'ארביל'), ויש אחד שחסר

ואמר לו: קח זה המלבוש וייטב לך,

כך פנה הצדיק לכל אחד ואחד מעמנו ואמר לו: "קח זה המלבוש" שאני נותן לך, ואז "ייטב לך"; ואכן כך הם פני הדברים, שהמקרים לצדיק מקבלים ממנו מלבושים וכלים נפלאים לעבודת השם יתברך.

ויהיה לך אכילה ושתיה וכל טוב, ותשוב לביתך (נ"א: ותשב בביתך),

אחרי שנתן האורח לבעל הבית מלבוש, הינו צמצום וכלים, כדי שיוכל כאמור לקבל את ההשגות העליונות שהן למעלה ממדרגתו, הוא מוסף ואמר לו שיהיה לו אכילה ושתיה וכל טוב; הינו שהצדיק

לו חלק אחד מכנף בגדו (שקורין 'פאלע') וכיוצא בזה, הכל לפי מעשה האדם (שכן זוכה ללבושין אחר מותו) כידוע, וכפי הלבושין שלו שמביאין אותו לשם - כן דנין אותו ונותנין לו מקומו כנ"ל. פעם אחת הביאו לשם מת אחד ערום לגמרי בלי שום לבוש רחמנא ליצלן, ודנו אותו שיהיה נשלך ונאבד בכף הקלע רחמנא ליצלן, כי היה ערום לגמרי, ובא צדיק אחד, ולקח מלבוש אחד ממלבושין שלו והשליך עליו. ושאלו אותו הבית דין דשם: למה אתה נותן לו מלבוש שלך? והקפידו על זה, כי מדוע יתלבש זה המת וינצל על ידי לבוש שאינו שלו? השיב הצדיק הנ"ל: אני צריך לשלוח זה האיש למחוז חפצו, ובשביל זה יש לי רשות להלבישו במלבוש שלי! וכי לא ראיתם שלפעמים שר גדול שולח את עבדו לאיזה שר אחר, ונתעכב העבד קצת מליך בשליחותו, ושאל אותו השר: מדוע לא הלכת עדיין בשליחותי? השיב העבד: כי אין לי מלבוש הראוי לילך בו לאותו השר, כי הוא שר גדול, ואי אפשר לילך לשם במלבוש בזוי! ענה השר ואמר: קח מהרה מלבוש אחד ממלבושי, ולבוש אותו, ורוץ מהרה להשר בשליחותי; כך מחמת שאני צריך לשלוח זה המת בשליחותי, על כן אני נותן לו אחד ממלבושין שלי! והציל הצדיק את המת מעונש המר של כף הקלע. וסיפר זאת [רבינו] לעניין עוצם כוח הצדיק האמת להציל אנשיו בעלמא דקשוט^[1].

ת. כל עצותיו של רבינו, כמו קימת חצות לילה, התבודדות, תפילה בכוח, צדקה, וכן עוד על זה הדרך, הינן מלבושים מיוחדים שקיבלנו מהצדיק, רק צריכים אנו אכן ללבשם ולהשתמש בהם, ואז "ייטב לך, ויהיה לך אכילה ושתיה וכל טוב". (רל"י).

בְּמַסִּירוֹת נַפְשׁוֹ לְקָרֵב אֶת הָאָדָם לְהֵשֵׁם יִתְבָּרֵךְ, מִנְחָם אוֹתוֹ לְבַל יִחַשֵׁשׁ
שָׁמָּא תַחֲסֹר לוֹ הַהֶכְרַחְיוֹת הַנִּצְרָכָת לוֹ בְּעוֹלָם הַזֶּה.

וַיֵּשׁ לְרַמֵּז בְּזֶה עוֹד, שֶׁהֵנָּה עַד בּוֹאוֹ שֶׁל הָאוֹרֵחַ לֹא הִיְתָה לוֹ לְבַעַל הַבַּיִת
פְּרִנְסָה קְבוּעָה בַּבַּיִת, רַק מַחֲיָתוֹ הִיְתָה מִן הָעוֹלָם וְכַנְ"ל, וְכַעַת עַל
יְדֵי הַהֶתְקַרְבוֹת לְצַדִּיק יִזְכֶּה לְשַׁפַּע פְּרִנְסָה, כִּי יַעֲנִיק לוֹ הַצַּדִּיק דְּרָגָא
גְבוּהָה יוֹתֵר, שְׂיֻכַּל לֵישֵׁב בְּבֵיתוֹ וַיְהִיָּה לוֹ אֲכִילָה וְשִׁתְיָה וְכָל טוֹבֵא:

וּפְרָח עֲמוֹ.

כִּי אַחֲרֵי שֵׁישׁ לוֹ אֶת הַמְּלָבוֹשׁ וְאֶת הַצְּמִצּוֹם הָרְאוּי, אַזִּי יִכּוֹל כְּבָר לְפָרַח
וְלַעוֹף לְמַעְלָה לְמַעְלָה, לְדְרָגוֹת עֲלִיוֹנוֹת וְגְבוּהוֹת יוֹתֵר וְיוֹתֵר וְכַנְ"ל:

בְּתוֹךְ כֶּף הַסֶּתֶפֶל, וְהֵנָּה הוּא בְּבֵיתוֹ !

מָה שֶׁבַעַל הַבַּיִת פָּרַח עִם הָאוֹרֵחַ, אֵינן זֹאת מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּבָר אֲחִז בְּאוֹתָן
מְדְרָגוֹת גְבוּהוֹת, רַק בְּזִכּוֹת אֲמוּנָתוֹ כְּאֲמֹר נִתֵּן לוֹ הַצַּדִּיק 'בְּמִתְנָה'
הָאָרֶה מִמְּקוֹם גְבוּהָה, אֲבָל בְּתוֹךְ כֶּף הַשֵּׁיבוֹ לְבֵיתוֹ, וְכֹאמֵר לוֹ: דַּע
שְׁעֲדִין לֹא יִצְאָתָּ לְגַמְרֵי מִמְּקוֹמָךְ וּמִמְדְרָגָתָךְ. הָיוּ אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנו
אוֹמְרִים: בְּכַח הַצַּדִּיק הָאֵמֶת יִכּוֹל אֲתָה לְפָרַח מְעַלָּה מְעַלָּה, אַךְ אַל
תִּטְעֵה לְחֹשֶׁב שְׁמַצֵּד עֲצֻמָּךְ אֲתָה כְּבָר אֲחִז בְּזֶה, בְּאֵמֶת הַנֶּךְ עֲדִין

א. וראה עוד מעשה מ'סמאלע' שסיפר רבינו (לעיל חלק א' סימן תקט"ז): שאמר רבינו:
"יענער איז מיינער א מענטש, ער טוט אין יודישקייט, אין עבודת ה', ער דארף געהאלפן
ווערן - מוז איך אים געבן א ברכה ער זאל געהאלפן ווערן; דו ווילסט דאך נאר דאס דאזיגע?
איך בין גישט קיין סוחר פון סמאלע!" - "אלו אשר הם מאנשי ועוסקים בעניני עבודת ה',
בשעה שהם נצרכים לישועה גשמית ולהרחבה - מוכרח אני כביכול לברכם שיושעו (כדי
שעגלתם הקדושה הטעונה בסחורה היקרה של תורה ותפילה תסע היטב לדרכה, דרך
הקודש); אך אתה, שחפץ רק בברכת הפרנסה? איני סוחר של סמאלע!"

בְּבֵיתְךָ, "וְהִנֵּה הוּא בְּבֵיתוֹ!" - "הָאֵפֶן אוֹנְזֵעֶרֶע לֵייט גֶעזָאגֶט: מִיט דֶער פֿח־הֶצְדִיק קֶען עֶר גֶעבֶן אַ פֿלִיה, אָפֶער עֶר זָאל נִישֶט מִיינֶען אַז עֶר הָאָלט שוין דֶערפֿי, אִיךּ פֿיין טאַקע נֶאָך אִין שְטוּב - 'פֿתוֹךְ פֿךּ אִיז עֶר צוֹרִיק אִין שְטוּב'!"

וְלֹא הָיָה מֵאֲמִין בְּעֵצְמוֹ שֶׁהוּא בְּבֵיתוֹ,

הֵינּוּ מֵאֲחֵר שְׂזָכָה וְהִשִּׁיג הַשְּׁגוֹת אֱלֻקוֹת פֶּאֱלוֹ בְּעֵת שֶׁחֲטָפוּ הָאוֹרֵחַ וּפְרַח עֲמוֹ בְּאֹיֵר, אִם כֵּן אִיךּ יִתְכַּן שֶׁהוּא פֿתוֹךְ בֵּיתוֹ? וְכִי

ב. ועיין ב'ליקוטי הלכות' שילוח הקן ה' אותיות א' - ב': "צריך לדבק ולקרב עצמו לה' יתברך כאילו ה' יתברך נגלה ומתקרב אליו, אבל כל מה שמתקרב ביותר לה' יתברך - צריך להתרחק יותר, היינו לידע כי הוא רחוק מאוד מה' יתברך, כי אם יחשוב וידמה בדעתו שכבר נתקרב לה' יתברך ויודע בידעת ה' יתברך - זה סימן שאינו יודע כלום וכו', וזהו בחינת 'שלום שלום לרחוק ולקרוב' (ישעיה נז יט) וכו'. וזה בחינת שילוח הקן, כי זה כלל גדול, שצריכין לידע שאין יודעין כלל וכו', על כן צריכין לזכור היטב את כל הנאמר לעיל בהתורה הנ"ל (ליקוטי קמא סימן סג) על עניין 'מגלה טפח ומכסה וכו' אצל ה' יתברך ואצל הצדיק, לידע שכל מה שמתקרבין יותר - כמה וכמה רחוקים עדיין, וזה הן אצל ה' יתברך והן אצל הצדיק, כי גם הצדיק סתום ונפלא ונעלם מאיתנו מאוד, אך כמו שה' יתברך והתורה והצדיקים הם סתומים ונעלמים מאיתנו מאוד מאוד, כמו כן הם קרובים וסמוכים ונגלים אלינו מאוד, וכן להיפך, כמו שהם נגלים וסמוכים וקרובים אלינו מאוד, כמו כן הם רחוקים ונעלמים ונשגבים מאיתנו מאוד, וכן חוזר חלילה, כי שניהם אמת וכו', שזהו בחינת מה שמבואר בהתורה הנ"ל על 'שלום לרחוק ולקרוב וכו'". אי לזאת צריכים לידע שלפעמים כשה' יתברך עוזר לו שמתנוצץ לו איזה התנוצצות ורואה איזה התקרבות, אף על פי שבאמת הוא התקרבות אמיתי מאיתו יתברך, והוא חסד גדול ונפלא שה' יתברך מפליא חסדו עימו, אף על פי כן אל יטעה שכבר הוא סמוך וקרוב לה' יתברך ולהתורה ולהצדיקים, כי צריך לידע כל הנ"ל, שכל מה שהוא מקורב ביותר - עדיין הוא רחוק מאוד מאוד, כי 'לגדולתו אין חקר' (תהלים קמה ג), ואי אפשר להסביר זאת היטב כמבואר בהתורה הנ"ל. אבל אף על פי כן צריך לידע שהישועה והחסד של כל התקרבות והתקרבות כל שהוא הוא חסד נפלא, כי הוא התקרבות אמיתי וישועתו לנצח, אך אף על פי כן עדיין רחוק ממנו מאוד תכלית ישועתו, וצריך עדיין להיות עומד ומצפה הרבה לישועתו יתברך, עד שיזכה להיושע בשלימות, לצאת ממה שהוא צריך לצאת, ולהתקרב למה שהוא צריך להתקרב".

כְּשֵׁרוּאִים דְּבָרִים כָּאֵלוּ יֵשׁ עֲדִין 'בֵּית' בְּכֻלָּ? ! - "מֵיט אֲזַעֲלֶכֶּה הַשְּׂגוֹת
אֲלָקוֹת וְוֹאס עַר הָאֵט מְשִׁיג גְּעוּוֹעַן דְּעַמְאֲלֶטְס, וְוֹעַן עַר אִיז גְּעַפְלוּיִגְן
אִין דְּעַר לויִפֶטֶן, אִיז ווי קַעַן זֵיין אַז עַר אִיז אִין שְׂטוּב? אַז מְעַן זְעָהִט
אֲזַעֲלֶכֶּה זַאכֵן אִיז דְּעַן דָּא אַ שְׂטוּב? !":

אַף הַסְּתַפֵּל, וְהִנֵּה הוּא מְדַבֵּר עִם בְּנֵי אָדָם וְאוֹכֵל וְשׁוֹתָהּ
בְּדַרְךָ הָעוֹלָם. בְּתוֹךְ כֶּף חֲזַר וְהַסְּתַפֵּל, וְהִנֵּה הוּא פּוֹרַח
כְּבַתְחָלָה. חֲזַר וְהַסְּתַפֵּל, וְהִנֵּה הוּא בְּבֵיתוֹ. חֲזַר וְהַסְּתַפֵּל,
וְהִנֵּה הוּא פּוֹרַח !

כֶּף הוּא כַּח הַצְּדִיק, לְרוּמָם אֶת הָאָדָם - וּבְתוֹךְ כֶּף לְהִרְאוֹת לוֹ: "וְהִנֵּה
הוּא מְדַבֵּר וְכוּ' וְאוֹכֵל וְשׁוֹתָהּ"; הוּא זוֹכֶה לְאוֹרוֹת עֲלִיוֹנִים, "פּוֹרַח
כְּבַתְחָלָה" - וְשׁוּב: "וְהִנֵּה הוּא בְּבֵיתוֹ", בְּמִקוּמוֹ הַנְּמוּךְ וְהַמְּגֻשָּׁם.

וְלִמְדֵנוּ בְּאֵ הַדְּבָר שְׂצָרִיכִין לְזַה 'בְּקִיאוֹת' עֲצוּמָה, לִידַע כֹּל הָעֵת
שֶׁהַשְּׂגוֹת הֵלְלוּ שְׂרָאִיתָ וְהַשְּׂגָתָ עֲדִין אִינָן שְׁלֵף, (ס'אִיז נֶאֱכָנְשִׁט

ג. היה פעם מעשה שהחבריא הקדושה של מרן הבעל שם טוב דיברו ביניהם מגדולת
הבעל שם טוב הקדוש, עד שיצאו מכליהם מרוב גדולת מעשיו והשגתו, והוסכם הדבר
ביניהם שהבעל שם טוב הקדוש לא היה ילוד אישה, כי איך יזכה ילוד אישה להגיע ולהשיג
השגות ודרגות רמות כאלו? ובתוך כך נכנס רבי הערש בן הבעל שם טוב, ועל כן היו
מחוייבים להבין ולקבל שהבעל שם טוב הקדוש היה ילוד אשה - "אז ס'אִיז דָּא אַ זוּן, אִיז
עַר דָּאָ גְּעוּוֹעַן אַ לִוּד אֲשֶׁה", ואף על פי כן זכה והגיע לכאלו מדרגות רמות. (רל"י).

ד. ראה ב'ליקוטי הלכות' ברכת הפירות ה' אות ז': "וזוה העניין ה' יתברך ברחמיו נוהג
בחסדו בכל דור על ידי גדולי מובחרי הצדיקים, שיש לפעמים שחוטפין אנשים ומוציאין
אותם ממקומות מגונים ומלוכלכים מאוד מאוד, ומתחילים לטהר אותם ולקרבתם לה' יתברך,
אבל יש הרבה שנופלים אחר כך יותר רחמנא ליצלן, ואף על פי כן הם משתדלים לקרב
בכל פעם יותר. ויש בעניין זה פלאות הרבה, פלאי פלאות, נפלאות תמים דעים וכו'", ועיין
שם עוד.

ה. ראה ב'ליקוטי קמא סימן ו' מעניין 'בקי ברצוא, בקי בשוב'.

דיינים) - זה עוד לא שֶׁלֶךְ, אֶל תִּטְעֵה לַחֲשֹׁב שְׂאֵתָה כְּכַר 'שֶׁם', פּוֹרַח
 בְּעוֹלָמוֹת עֲלִיוֹנִים, שְׁהָרִי "הִנֵּה הוּא בְּבֵיתוֹ", קָשׁוּר וְצָרוּר עֲדִין בְּגִשְׁמִיּוֹת
 הַבְּלִי הָעוֹלָם הַזֶּה:

וְכֵן הָיָה מִתְנַהֵג זְמַן רַב.

מִלְשׁוֹן רַבְּנוּ "זְמַן רַב" מוּבָן שֶׁהַשְּׂנוּיִים וְהַתְּפֻסוּת הַלְלוּ עוֹבְרִים עַל
 הָאָדָם בְּמִשְׁךָ יָמִים וְשָׁנִים רַבּוֹת, שְׁהִנֵּה הוּא 'פּוֹרַח' - וְהִנֵּה הוּא
 שׁוֹב 'בְּבֵיתוֹ', וְאִם אַף עַל פִּי כֵן הוּא מִתְחַזֵּק לִילֵךְ בְּדַרְךְ הַצְּדִיקִים וְלֹא
 מְנִיחַ אֶת מְקוֹמוֹ, אֲזִי זוֹכֵה לְקַבֵּיעוֹת בְּזֶה, עַד שֶׁהוֹלֵךְ לוֹ כְּסֹדֵר לְעֵלוֹת
 הַלָּאָה וְלִפְרֹחַ מְעֵלָה מְעֵלָה, 'עַד שְׁשִׁיף הוּא לְשֶׁם' - ('בִּיז עַר אִיז אַ דָּאֲרִטִיגֶער'):

1. וכמו שמצאנו ראינו אצל מוהרנ"ת ז"ל, שאמר בתחילת התקרבותו (ראה לעיל חלק ב
 סימן קכא): "ריבוננו של עולם, הלוא קודם שנעשין איש כשר באמת מוכרח הדבר להתמהמה
 הרבה וכו'". (רל"י).

2. ראה ב'ליקוטי הלכות' כלאי בהמה ד' אות י': "ועל כן נקרא 'חנוכה' לשון 'חינוך', בחינת
 חנוכת הבית המקדש, כי לא די שלא החריבו עבודת בית המקדש, אף גם זכינו על ידי תוקף
 הניסים להמשיך תיקון כזה, לעשות חנוכה בכל שנה ושנה וכו', כי עיקר הגאולה ובניין בית
 המקדש יהיה על ידי זה, על ידי תפילותינו וצעקתנו כידוע וכו'. וכמו כן הוא בכל אדם ובכל
 זמן, שעיקר החינוך לעבודת הבורא יתברך הוא על ידי בחינה זאת, בחינת תודה והודאה
 שהיא בחינת חנוכה, כי לפי מה שעובר על כל אחד ואחד, כפי מה שידוע בנפשו ריבוי
 הייסורים והצרות מתאוות היצר הרע ומהפרנסה וכו' וכו', רחמנא ליצלן מעתה, בוודאי היה
 קשה להתקיים עד שייזכה לגאולה שלימה, דהיינו שיהיה איש כשר כראוי, שזהו בחינת
 גאולה שלימה, ועל כן באמת כמה וכמה התחילו ונפלו, ויש שהאריכו בעבודתם ימים ושנים
 אבל אחר כך לא יכלו לסבול מרירות הכבידות של הבעל דבר, ונפלו כל אחד כמו שנפלו
 רחמנא ליצלן, אבל מי שחפץ באמת לאמיתו, לחוס על חייו - עיקר קיומו על ידי בחינה
 הנ"ל, שבכל מה שעובר עליו, יהיה איך שיהיה, אפילו אם רואה שהוא בעצמו החייב מאוד
 במעשיו שאינם טובים וכו', אף על פי כן אין אדם אפילו הגרוע שבגרועים שאין הקדוש
 ברוך הוא גומל עימו חסדים נפלאים בכל יום, כמו שתיקנו לנו לומר בכל יום 'נודה לך וכו'
 על ניסוך שבכל יום וכו' ועל נפלאותיך וטובותיך שבכל עת וכו', ובוודאי דברי רבותינו
 זכרונם לברכה כנים ואמיתיים וכו'".

אַחַר כֶּן הוֹרִיד אוֹתוֹ בֵּין שְׁנֵי הָרִים בְּגִי'א, וּמָצָא שָׁם סֶפֶר,
וְהָיוּ בּוֹ צְרוּפֵי אוֹתִיּוֹת: אַז"ח הוּא ד' וְכו'.

כְּאָמֹר, שִׁיחָה זֹה הַמִּתְחִילָה "אוֹרַח נִכְנָס לְבַעַל הַבַּיִת וְכו'" נֶאֱמָרָה
בְּלִיל יוֹם רְבִיעֵי א' דְּחֲנֻכָּה, אֲשֶׁר לְאַחֲרָיו בְּשַׁבַּת גְּלָה רַבְּנוּ אֶת
הַמָּאֵר "יְמֵי חֲנֻכָּה הֵם יְמֵי הוֹדָאָה" שֶׁבְּלִקוּטֵי תַנְיִנָא סִימֵן ב"ט, וְהִנֵּה
בְּצְרוּפֵי הָאוֹתִיּוֹת הַמְּבֹאָרִים כָּאן יֵשׁ בְּוֹדָאֵי סוּדוֹת נִסְתָּרִים וְעֲצוּמִים,
וְאַנְשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ הָיוּ מְפָרְשִׁים שֶׁבְּצְרוּפֵי אוֹתִיּוֹת אֵלֶּה, א' ז' ח' וְכו', נִרְמָזוּ
כְּמוֹ כֵּן הָעֲנִינִים הַמְּבֹאָרִים בַּתּוֹרָה "יְמֵי חֲנֻכָּה" הֵנ"ל.

כִּי 'אוֹרַח' הוּא צְרוּף 'אוֹר' ח', הֵינּוּ 'אוֹר' שֶׁל ח' יְמֵי חֲנֻכָּה, "א' ז'
ח' הוּא ד'" - הֵינּוּ א' מְרַמָּז עַל בְּחִינַת אוֹר הָאֱמֶת, שְׁאֵמֶת הוּא
אֶחָד, וְכֵן עַל עֲנִין הָאֲחָדוֹת הַפְּשוּט הַמִּתְגַּלָּה מִתּוֹךְ פְּעֻלוֹת מְשִׁתְּנוֹת
כְּמִבְּאָר שָׁם, ז' מְרַמָּז עַל בְּחִינַת שַׁבַּת (יוֹם הַשְּׁבִיעִי - ז'), וְכֵן עַל ג' הַשְּׁמוֹת
"אֵל אֱלֹקִים ה'" שֶׁעַל יָדָם נִשְׁלָמִים ד' חֻלְקֵי הַדְּבֹר כְּמִבְּאָר בְּפָנִים
הַתּוֹרָה, כִּי ז' הוּא חֲבוּר שֶׁל ג' וְד' יַחְדָּיו, ח' הֵינּוּ ח' יְמֵי חֲנֻכָּה (וְנִרְמָזוּ
בַּח' דְּחֻנְכָּה), וְגַם א' ז' הֵם בְּגִימְטְרִיא ח' הַמְרַמָּז כְּאָמֹר עַל שְׁמוֹנֵת יְמֵי

ח. ראה לעיל בחלק א' סימן ע"ג: "מקום התבודדות זה [של רבינו מחוץ לעיר ברסלב] היה בין שני הרים בגיא ורחוק מהעיר כשלושה או ארבעה קילומטרים, היתה זו בקעה עמוקה וצרה מאוד וסביבה הרים משופעים קמעא, וכאמור לשם היה הולך רבינו הקדוש להתבודד בהיותו בברסלב, ואשר על כן היו מכנים מקום זה 'דעם רבינס הייל' - (מערת רבינו)". (רל"י).

ט. ואיתא שם באמצע אות ד': "עיקר קיום ושלימות הדיבור הוא על ידי האמת, שהוא מאיר בהדיבור על ידי שלושה שמות, בבחינת 'אל אלקים ה' דיבר' (תהלים נ א). כי אלו שלושה שמות הם מקור האמת, ועל ידם מאיר האמת בהדיבור, דהיינו בריבוע הדיבור, היינו בחינת ארבעה חלקי הדיבור", עיין שם.

י. ראה ליקוטי קמא סימנים נ"א ורנ"א.

החנפה, וכמו כן בחנפה ישנם תחלה ז' ימים ואחר כך יום אחד השמיני, הוא 'זאת חנפה', שהוא נעלה משאר הימים. כמו כן האותיות א' ז' מרמזות במאמר הנ"ל באופן אחר, פי 'א' ז' הוא בחינת דבור של מלכות, בחינת "גם מאז דברך" (שמות ד י), כמו שכתוב (תהלים צג ב) "נכון כסאך מאז" כמבאר שם. וזהו "א' ז' ח' הוא ד'", פי העקר הוא שלמות רבוע הדבור, בחינת לשון הקדש שבו נכלל ברכה וקדשה, וכמבאר בפנים:

כ. גם א' ז' ח' הוא נוטריקון 'ז'א'ת ח'נוכה". (רנ"י בורשטיין).

ל. ועיין ב'ליקוטי הלכות' כלאי בהמה הלכה ד' אות י': "זה בחינת שמונת ימי חנוכה, כי מבואר שם בהתורה ['ימי חנוכה' הנ"ל] שגר חנוכה הוא בחינת אור האמת שמאיר בריבוע הדיבור, היינו שעל ידי תודה והודאה, בחינת הלכות, זוכין שיאירו שלושת קווי האמת בארבעה חלקי הדיבור, שזהו בחינת לשון הקודש שמקושר לשבת שעל ידי זה ממשיכין הקדושה והשמחה של שבת לששת ימי החול וכו', שעל ידי זה נתגלה אחדות הפשוט מתוך פעולות משתנות וכו', עיין שם היטב. וזה בחינת שמונת ימי חנוכה, כי **שבעה** ימים הם כנגד **שלושה** קווי האמת שמאירין בארבעה חלקי הדיבור, ואז זוכין להמשיך השמחה של שבת לימי החול, שזה עיקר בחינת חנוכה כמבואר שם בהתורה הנ"ל, וזה בחינת יום השמיני שנקרא 'זאת חנוכה', כי אז דייקא ביום השמיני נשלם התיקון של חנוכה על ידי שהמשכנו הארת **שלושה** קווי האמת בארבעה חלקי הדיבור **בשבעה** ימים הראשונים, שעל ידי זה זכינו להמשיך השמחה של שבת לימי החול, שזהו בחינת יום השמיני, בחינת 'זאת חנוכה', ועיין שם עוד בארוכה; וראה עוד שם בהלכות חנוכה ג' אות ג': "זה בחינת ההזאות של הכהן גדול ביום הכיפורים לפני ולפנים ובהיכל, שהיו 'אחת למעלה ושבע למטה' (יומא נג:), כדי שיאיר אור האהבה שבדעת, שהוא בחינת 'אחת למעלה', ב'שבע שלמטה', שהם בחינת שבע מידות, שבעה ימים, שהוא בחינת אהבה שבמידות וזמן (עיין בפנים ליקוטי קמא סימן לג), כי שמעתי ששמונת ימי חנוכה הם כנגד שמונה הזאות של הכהן גדול ביום הכיפורים, היינו כנ"ל, ועל כן היה מונה ההזאה הראשונה שלמעלה עם כל השבע שלמטה, כמו שכתוב 'אחת, אחת ואחת, אחת ושתים וכו'', כדי שיאיר אור דלעילא, בחינת האהבה שבדעת, בחינת 'אחת למעלה', ב'שבע שלמטה', בבחינת שבעה ימים ומידות"; (וראה עוד הלכות ראש חודש ז לג: "שמונה ימי חנוכה הם בבחינת שמונה ההזאות של הכהן הגדול ביום כיפור בקדשי קדשים שהתחיל תחילה מאחת ואחר כך אחת ואחת וכו' עיי"ש) (רל"י); [וראה שם עוד בהלכות חנוכה הלכה ב' אות ד' מעניין שמונה ימי מילה, וזהו בחינת 'אחת למעלה בז' שלמטה וח' ימי מילה, עיין שם בארוכה קשר הדברים].

וְהָיָה מְצִיָּר בְּהִסְפָּר פְּלִים, וּבְתוֹךְ הַפְּלִים הָיוּ אוֹתוֹת; גַּם
הָיָה בְּתוֹךְ הַפְּלִים אוֹתוֹת שֶׁל הַפְּלִים, שֶׁיִּכּוֹלִין לַעֲשׂוֹת
עַל יָדָם אֱלוֹ הַפְּלִים^מ.

אֲנֹשֵׁי שְׁלוֹמֵנו הָיוּ תַּמִּיד מְדִיקִים בְּזוֹה, דִּהְנֶה רַבְּנוּ מְדַבֵּר בְּסִפְרֵיו פְּעָמִים
רְבוֹת מִמַּעַלְת עֲנִין זֶה וְעֲנִין אַחֵר, וְצָרִיכִים לִידַע שֶׁבְּדַבְּרָיו עֲצָמָם
נִמְצְאוֹת הָאוֹתוֹת שֶׁעַל יָדָן נוֹכַל לָבוֹא וּלְזַכּוֹת לְאוֹתָם עֲנִינִים, וְכִפִּי
שְׁאוֹמֵר כָּאֵן רַבְּנוּ שְׁאֲכֵן יֵשׁ פְּלִים, אֲלֵא שֶׁיִּשְׁנֵן הָאוֹתוֹת שֶׁעַל יְדֵי אֱלוֹ

מ. שייך לכאן מה דאיתא בזוהר הקדוש (תרומה קסא): "כד ברא קודשא בריך הוא עלמא, אסתכל בה באורייתא וברא עלמא, ובאורייתא אתברי עלמא". (רנ"י בורשטיין); וראה את דברי מו"ה רבי אברהם ב"ר נחמן בהקדמתו לספר 'ביאור הליקוטים', בכלל הרביעי: "בדבר הכלים הנזכרים בחיי מוהר"ן [סימן פ"ה, 'סיפורים חדשים' אות ה'], אשר בהם בעצמם נמצאים כלי המלאכה שנפעלים על ידם, כי עיקר כל השגה מהשגותיו תתפעל ותהיה בהתיקונים להמשכת ותועלת השגות התורה שנמצאים בה בעצמה, כעין המבואר לקמן סימן וא"ו וסימן ס' ליקוטי א', וסימן ז' ליקוטי תניינא, ועוד בכמה מאמרים, וכעין המבואר ונודע באזהרות הכתוב (דברים ו ח) 'וקשרתם לאות על ירך וגו'', שאף על פי שכוונת הכתוב הוא על כלליות התורה, [וגם נראה מלשונו כאינו מזהיר רק על דברי התורה אשר זולתו, לקשרם לאות וכו'], ובכל זאת הודיעונו חז"ל באמיתת כוונת הכתוב ועניינו על עצמו (ראה מנחות לד: מכילתא בא מסכתא דפסחא יח), [ואדרבא, זולת עצמו ועניינו אין צריך כלל לקשרם על היד וכו'], שאם יחסר בכתיבת התפילין אפילו אות אחת מהכתוב הזה 'וקשרתם וגו'', אין עוד בקשירתם שום תועלת, עד שגם כשמקשרים אותם עוברים על אזהרת הכתוב, וכן באזהרת הכתוב 'וכתבתם וגו'' (דברים שם פסוק ט) ובאזהרת הכתוב 'ולמדתם וגו' בשכבך ובקומך' (שם יא יט), אשר [לדעת כמה פוסקים] גם הדברים האלה עצמם בכלל החיוב ואזהרת הכתוב, שאם אין אומרים אותם בזמן שכיבה וקימה עוברים על המצוה הזאת, וחכמי הקבלה מפליגים ברוממות כל אות ואות שבפרשיות האלה, אשר הן הן האורות והמוחין המוכרחין לכל איש ואיש, וממילא מבואר שגם דברי האזהרה שעל זה בכלל האורות והתיקונים האלה, וכן לעניין קריאת שמע הנ"ל"; ועיין בדברי המשנה (אבות פ"ה מ"ו) "צבת בצבת עשויה", והבן.

ג. "דָּאֲרַט אֵין דָּעַם רַבִּינִ'ס סְפָרִים אִיז דָּא אֲזַעְלָכֶע אוֹתוֹת וְאוּס מְעַן קָעַן מֵאֲכֵן דִּי פְּלִים" -
"שם בספרי רבינו נמצאות כאלה אותיות שאפשר לעשות על ידן את הכלים הללו". (רל"י).

האותיות אֶפְשָׁר לָבוֹא וּלְהִגִּיעַ לְכָלִּים, "שִׁיכוּלִין לַעֲשׂוֹת עַל יָדָם אֵלּוּ הַכֵּלִים" - "דְּעַר רַבִּי רַעְדָּט אִסְאָף מָאֵל פּוֹן דִּי זַאָף אֹוֹן פּוֹן דִּי זַאָף, אִיז דָּאָרְט אַלִּיִן אִין דְּעַם סְפָר אִיז דָּא דִּי אוֹתִיּוֹת וְוַאס מְעַן זָאֵל קַעֲנַעֵן קוֹמַעַן צוּ דִּי זַאָף אֹוֹן צוּ דִּי זַאָף. אַזוֹי זָאָגְט דְּעַר רַבִּי: סִ'אִיז טַאָקַע דָּא כֵּלִים, אָפְעַר סִ'אִיז דָּא דִּי אוֹתִיּוֹת וְוַאס דוֹרְף דִּי אוֹתִיּוֹת קַעַן מְעַן צוֹקוֹמַעַן צוּ דִּי כֵּלִים, אַז סִ'זָּאֵל וְוַעֲרָן דִּי כֵּלִים".

וְהָיָה לוֹ חֶשֶׁק מְאֹד לְלַמֵּד אֶת הַסֵּפֶר.

הַסֵּפֶר שְׁמַצִּיר בּוֹ כֵּלִים וּבְתוֹכָם אוֹתִיּוֹת, זֶה מְרַמֵּז עַל שְׂכָל גְּדוֹל וְעַל הַשְּׂגוֹת נְעֻלוֹת, וְהָאוֹרַח הֵיטִיב כָּל כֶּף עִם בַּעַל הַבַּיִת, עַד שֶׁהִבִּיאֻ וּלְדַרְגָּא גְבוּהָה וְנַעֲלִית כְּזוֹ, שְׂיִהְיֶה לוֹ חֶשֶׁק גְּדוֹל לְלַמֵּד סֵפֶר זֶה.

וְאֲנִשִּׁי שְׁלוֹמְנוּ לְקַחוּ מִדְּבוּרִים אֵלּוּ הַתְּעוֹרְרוֹת גְּדוֹלָה, שְׁצַרִּיכִים "חֶשֶׁק גְּדוֹל" לְלַמֵּד אֶת סֵפְרֵי רַבְּנֵנוּ; זֶהוּ עֲנִין בְּפָנָי עֲצֻמוֹ וְאַמוּנָה מִיַּחַדָּת, שְׁצַרִּיכִים אָנוּ שְׂיִהְיֶה לָנוּ חֶשֶׁק גְּדוֹל לְלַמֵּד אֶת סֵפְרֵי רַבְּנֵנוּ - "מְעַן דַּאָרְף הָאָבֶן גְּרוּיִס חֶשֶׁק צוּ לְעַרְנַעַן דְּעַם רַבִּינִ'ס סְפָרִים, אַ בְּאִזוֹנְדֵרְעֶה זַאָף, אַ בְּאִזוֹנְדֵרְעֶה אָמוּנָה הָאָבֶן, מְעַן זָאֵל הָאָבֶן אַ חֶשֶׁק צוּ לְעַרְנַעַן דְּעַם רַבִּינִ'ס סְפָרִים".

ס. ראה ב'חיי מוהר"ן סימן שי"א: "אמר: אני יכול לעשות כלים נפלאים מאוד; רק החסרון - שאני בעצמי מוכרח לעשות בעצמי את הכלי אומנות שקורין 'געצייג'" - ["דעם געצייג גיב איף אויף"]. (רל"י); ראה עוד לעניין הנ"ל שם בסימנים צ"ה ור"מ; וראה ב'ליקוטי הלכות' ערבית ד' אות ל"ד (המועותק לעיל בחלק א סימן קלט): "אנחנו צריכין עכשיו שיבוא משיח צדקנו, שיהיה גאולה שלימה שאין אחריה גלות, וצריכין להקים בניין הקדושה, בניין שלם בדרך נפלא שלא ייהרס לעולם וכו', על כן צריכין לבניין זה כלים רבים לאין מספר, וצריכין להם כלי אומנות הרבה בלי שיעור, וכמו ששמעתי פעם אחת מפי רבינו הקדוש ז"ל שאמר בזה הלשון: 'אני יכול לעשות כלים נפלאים; אבל החסרון - שאני צריך לעשות גם את הכלי אומנות שקורין 'געצייג'".

והנה אף על פי שנמצא 'בעל הבית' כבר למעלה למעלה בדרגות גבוהות ורמות כאלה, שיש לו מלבדו, ונמצא בין שני הרים, ורואה ספר נפלא כזה שיש בו צרופי אותיות וצירי הכלים וכו', ויש לו כבר חשק ללמד וכו' וכו' - אף על פי כן:

בתוך כך הסתפל, והנה הוא בביתו. חזר והסתפל, והנה הוא שם.

ללמדנו שאף שפבר עבר זמן רב, וכבר הגיע אל הגיא שבין שני הרים, ומצא את הספר הנפלא עם צרופי האותיות וצירי הכלים - לעולם הוא נזקק לאותה 'בקיאות ברצוא הנ"ל, שלא יניח לרמות עצמו ולחשב שהוא כבר שיך לאותן השגות גבוהות ומדרגות געלות, שהרי "בתוך כך הסתפל והנה הוא בביתו", ועוד לא יצא חוץ מן החול אפלו כמלא רחב החוט".

והתישב עצמו לעלות אל ההר, אולי ימצא שם איזה ישוב. וכשבא אל ההר, ראה עומד שם אילן של זהב עם ענפים של זהב, ועל הענפים תלוים כלים כמו אלו הכלים המצויין בספר, ובתוך הכלים היו כלים שעל ידם עושים אלו הכלים. והיה חפץ לקח משם הכלים, ולא היה יכול, מחמת שהיו נסבכים שם על הענפים ['פארטשעפעט אין די צווייגן'] שהיו בעקמימיות.

אילן של זהב עם ענפים של זהב וכו', גם הם מרמזים על אורות והשגות גדולות ועצומות; ואף על פי כן:

בתוך כף הסתכל, והנה הוא בביתו.

הגמרא במסכת נדה דף ל' עמוד ב' אומרת: "אפלו כל העולם כלו אומרים לך צדיק אתה - היה בעיניך כרשע", ונלמד גם מזה את האמור לעיל, שפעמים שמעניקים לאדם דקה טובה או שעה טובה, והוא זוכה לעשות טוב - אבל: דע שעדין אין זה 'שלך' - ('ס'איז נאכנישט דיניס!'), אין לך לחשב שאתה כבר ראוי לזה, זוהי רק מתנה מלמעלה!

ועקר המבקש מן האדם הוא שגם אחר כך, כשיקחו ממנו את המתנה הזו, "והנה הוא בביתו" - שידע ויזכר שישנם דברים טובים וקדושים, השגות נשגבות ונעלות כאלה, ויעבד את השם יתברך בכח הזכרון הזה, וכדברי רבנו בתורה "ויאמר בעז אל רות" שבלקוטי קמא סימן ס"ה, שאחרי ששכב האדם מן הבטול שנתבטל אל התכלית, הרשימו שנשאר מהבטול מביאו לשמחה ולחדושין דאורייתא, עין שם.

ויש לדעת שגם בהתבודדות הוא כך, שהעקר הוא הרשימו שנשאר לאדם אחר כך, שייזכר את החיות, את ההשתוקקות ואת הרצונות הטובים שהוציא בפיו, וימשיך אותם אחר כך, על פני כל שאר שעות היום.

והיה לו פליאה גדולה, מה זאת שהוא פעם בכאן ופעם שם? והיה חפץ לספר זאת לבני אדם, אך איך מספרין פליאה כזו לבני אדם, מה שאין ראוי להאמין?

כך הוא ענינו של רבנו: האדם מתחיל להתקרב אליו, הוא מתחיל לבער לה, פעמים שיש לו דקה טובה או שעה טובה והוא טועם טעם

שֶׁל הַשָּׂגַת אֱלֻקוֹת, פְּלֵאֵי פְּלֵאוֹת מִמֶּשׁ! אֲבָל בְּנֵי הָעוֹלָם אֵינָם מְכִירִים כָּלֵל מְשֻׁגָּיִם כְּאֵלֶּה, יֵם צוֹחֲקִים מִכָּף וְאוֹמְרִים: 'סְפוּרֵי בְּרִסְלָב!' - "בְּרִסְלָב'ע מַעֲשִׂוֹת!" ; וְמִי יִרְצֶה אֶפְסוֹא לְהֶאֱמִין לוֹ? "אֵיךְ מְסֻפְרִין פְּלִיאָה כְּזוֹ לְבְנֵי אָדָם, מֶה שְׂאִין רְאוּי לְהֶאֱמִין?" :

בְּתוֹךְ כֶּף הַסֶּתֶפֶל מִן הַחֲלוֹן, וְרָאָה אֶת הָאוֹרֶחַ הַנַּ"ל, אֶפְלוּ כְּשֶׁהָאָדָם סָגוּר וּמְסֻגָּר בְּבֵיתוֹ, שְׁבוּי בְּגִשְׁמִיּוֹתוֹ וְאֶסוּר בְּאַרְצִיּוֹתוֹ, אִם יִזְכֶּה לְהִבִּיט אֶל מַחוּץ לְחֲלוֹן, לְהֶסֶתֶפֶל גְּבוּהַ וְרַחוּק יוֹתֵר, לְחַפֵּשׁ וּלְבַקֵּשׁ קֹדֶשׁ וְטְהָרָה מַחוּץ לְגִדְרוֹ וּמַעְבָּר לְמִדְרַגְתּוֹ - אוֹ אִז יִזְכֶּה לְרֹאוֹת אֶת 'הָאוֹרֶחַ', שְׂיָבֹא הַצְּדִיק וְיִתְגַּלֶּה לוֹ:

וְהִתְחִיל לְבַקֵּשׁ אוֹתוֹ מְאֹד שְׂיָבֹא אֶצְלוֹ,

מִכָּל דְּבוּר וְדְבוּר שֶׁל הַסְּפוּר הַנִּפְלָא הַזֶּה יֵשׁ לָנוּ לְלַמֵּד אֵיזָה לְמוֹד לְעִבּוּדַת ה', וְכֵאֵן רוֹאִים לְמוֹד חָשׁוּב מְאִין כְּמוֹהוּ, שְׂאַחֲרֵי שְׂזַכֵּינוּ לְרֹאוֹת וּלְהִכִּיר אֶת הַצְּדִיק מַחוּץ לְחֲלוֹנֵנוּ, עָלֵינוּ "לְבַקֵּשׁ אוֹתוֹ מְאֹד שְׂיָבֹא אֶצְלוֹ", לְעוֹרֵר אֶת רַחֲמָיו עָלֵינוּ וּלְפַעֵל אֶצְלוֹ שְׂיִלְמְדֵנוּ וּיקְרַבְנוּ לְדַרְכוֹ וּלְעַנְיָנוּ, לְטוֹב לָנוּ כָּל הַיָּמִים.

וְעוֹד יִתְפָּרֵשׁ, שְׂצָרִיכִים אָנוּ לְבַקֵּשׁ וּלְהִשְׁתַּקֵּק עַד מְאֹד שְׂיָבֹא הַצְּדִיק אֶצְלוֹ לְתוֹךְ בֵּיתֵנוּ, הֵינּוּ שֶׁפֶל הַנְּהַגוֹת הַבַּיִת שֶׁלָּנוּ תְּהִינָה רַק עַל פִּי דְרָכוֹ וְעַל פִּי רְצוֹנוֹ:

וְאָמַר לוֹ: אֵינְ לִי פְּנָאִי, כִּי אֲנִי הוֹלֵךְ אֶצְלָךְ.

עַל בְּקָשְׁתּוֹ שְׂיָבֹא אֶצְלוֹ, מְשִׁיב הָאוֹרֶחַ לְבַעַל הַבַּיִת בְּמַלִּים כֹּה נִפְלְאוֹת: "אֵינְ לִי פְּנָאִי, כִּי אֲנִי הוֹלֵךְ אֶצְלָךְ!" - "אֵיךְ הָאֵב נִישָׁט קִיִּין צִיִּיט, וְאוּרוֹם אֵיךְ גִּיִּי צוֹ דִּיר!" , וְעַל כֵּן:

אמר לו: זה בעצמו נפלאות בעיני! הרי אני כאן, ומה זה
שאתם הולכים אצלי?!

השיב לו: בשעה שנתרצית לילך עמי ללוות אותי מן הפתח, אז לקחתי
ממד הנשמה ונתתי לה לבוש מן הגן עדן התחתון, והנפש רוח'
נשאר אצלך; ועל פן כשאתה מדבק מחשבתך לשם - אתה שם, ואתה
ממשיך הארה ממני (נ"א: ממנו) אליך, וכשאתה חוזר לכאן - אתה כאן.
יש לנו ללמד מכאן את גדל מעלת הרצון, כי האורח השיב לו שבעצם
דבר זה, שרק התרצה בעל הבית ללוותו עד אחר הפתח - בזכות
הרצון הזה לבד זכה שלקחו את נשמתו ונתנו לה לבוש מן הגן עדן
התחתון, עד שיכול הוא לדבק בכל עת את מחשבתו בעולמות העליונים
ולהמשיך הארה מן הצדיק אליו!

"כשאתה מדבק מחשבתך לשם אתה שם" - וכפי שמוכא בלקוטי קמא
סימן כ"א: "כי עקר האדם הוא השכל, ועל פן במקום
שחושב השכל - שם כל האדם"*

ואיני יודע מאיזה עולם הוא, מעולם טוב הוא בודאי.
ועדין לא נגמר ולא נסתים.

אנשי שלומנו היו רגילים לומר בזה, שענינו של הצדיק הוא ענין ש"לא
נגמר ולא נסתים", כי כל עוד מחזיק האדם את עצמו אצל
הצדיק, גם אם יעבור עליו מה, יוביל אותו הצדיק אל תכליתו ואל

צ. וראה ב'דגל מחנה אפרים' שמות ב' כ"ג בשם הבעש"ט: "במקום שמחשבתו של אדם
שם - שם הוא כולו"; ובספר 'מגיד דבריו ליעקב' (מהרב המגיד) אות קמ"ב: "ובאמת במה
שהמחשבה של האדם מחשב - שם הוא האדם עצמו".

עֲנִינוּ, וְעַל פֶּן בְּכָל אַפֵּן וּבְכָל מַצָּב יֵשׁ לוֹ לְדַעַת פִּי אֵין שׁוּם יְאוּשׁ בְּעוֹלָם
בְּלָלִי, 'וְעִדְדִין לֹא נִגְמַר וְלֹא נִסְתַּיִם!' י."

ק. ראה ליקוטי תניינא סימן ע"ח; 'ליקוטי הלכות' תפילין ה'; ועוד.

ר. גם העיקר הוא לידע כלל זה, שאחד שנמצא ברפש וטיט חייב להתחזק ולהמשיך הלאה והלאה, כי אם יישאר לעמוד שם הרי שייכנס עמוק יותר, על כן מוכרח הוא להוציא בכל פעם על כל פנים אחת מרגליו מן הבוץ, וכמובא לעיל בחלק ג' סימן קכ"ב: "רבינו הקדוש אמר: 'אז מען פאלט אין בלאטע, טאר מען דארט נישט בלייבן, נאר א פוס אריין - א פוס ארויס, א פוס אריין - א פוס ארויס; און דער לעצטער פוס וועט זיין אינדרויסן' - 'כשאדם נופל ושוקע לתוך רפש וטיט, אסור לו להתמהמה ולשהות שם, רק רגל בפנים - רגל בחוץ, רגל בפנים - רגל בחוץ; והרגל האחרונה כבר תהיה בחוץ". ואנשי שלומנו היו מסמיכים ומבארים על פי זה את הפסוק (תהלים סט ג) "טבעתי ביוון מצולה ואין מעמד" - "טבעתי ביוון מצולה" - היינו שהוא במצב של נפילה, שקוע בטיט היוון חס ושלום, ואף על פי כן הוא משבח את עצמו באמרו "ואין מעמד", היינו שיש לי את ההתחזקות הזאת לכל הפחות, לבלי לעצור ולהישאר עומד בזה היוון מצולה, כי אם אתגבר שלא לעמוד שם על עמדי, רק 'רגל בפנים רגל בחוץ' כנ"ל - אזי אצא מהרפשי! - "דאס איז גאר א שִׁבְחָ, אִיךְ שְׁטַעַל זִיךְ נִישְׁט אָפּ, אִיךְ בִּין אֵין אַ 'וּן מְצוּלָה', אָגְעֵר אִיךְ שְׁטַעַל זִיךְ נִישְׁט אָפּ, אִיךְ שְׁטִי נִישְׁט, כְּאֵטֶשׁ 'וְאֵין מְעַמֵּד', אֵין אַז אִיךְ שְׁטִי נִישְׁט - וְעַל אִיךְ דָּאךְ אַרוֹיס!". גם פירשו אנשי שלומנו בזה, שהרגל האחרונה אשר תהיה כאמור 'בחוץ', היא מרמזת על צאתו של האדם מן העולם, על יום הפטירה וההסתלקות, כי כל ימי חיי האדם רצופים נסיונות קשים ומרים, עד נשימתו האחרונה, והעיקר שיצליח לאחוז עצמו תמיד במלחמה הגדולה והארוכה, והרגל האחרונה תהיה מחוץ לרפש - ובזה ייצא מנצח במלחמה קשה זו (רל"); [ראה ב'ליקוטי הלכות' ברכת השחר הלכה ה' אות מ"ב: "וגם דעת לנבון נקל שזה הפסוק (ויקרא כב ז) 'ובא השמש וטהר ואחר יאכל מן הקדשים', מרמז על ביאת שמשו ביזמו האחרון, בעת פטירתו שהוא בחינת ביאת השמש של כל ימי חייו, שיש שעיקר גמר טהרתו יזכה רק אחר ביאת שמשו לגמרי, וכעין שאמרו רבותינו ז"ל (יומא פו.) שיש כמה וכמה שאף על פי שעשו תשובה והיה להם ייסורים, עדיין תשובה ויום הכיפורים וייסורין תולין, עד יום המיתה שמכפר. ועל כן כל מי שהוא בבחינה זאת, אם ייפול חס ושלום בדעתו מחמת זה שעובר עליו, לא יזכה גם אחר יום המיתה, שהוא אחר ביאת שמשו, לאכול מן הקדשים, כי בוודאי הטמא לגמרי ולא טבל עדיין אין מועיל לו הערב שמש, רק זה שהתייגע כל ימיו בכל מה שעבר עליו, והתחזק ברצון הנ"ל וטבל במקווה והתחיל בכל יום להיטהר עצמו וכו', אף על פי שלא עלתה בידו להיטהר בשלימות, אף על פי כן 'לית רעותא טבא דאתאביד' (זוהר תרומה קנ:), מכל שכן דיבור טוב ומעשה טוב, עד שיזכה שיושלם טהרתו

”וְעַדִּין לֹא נִגְמַר וְלֹא נִסְתִּים” - כִּףּ הִיא דְרִכּוֹ שֶׁל רַבְּנּוּ, כִּמּוֹ גַם בַּמַּעֲשֵׂה מַאֲבֹדֶת בַּת מֶלֶךְ (סיפורי מעשיות מעשה א), שָׁם מְסִים: ”וְאִיךְ שֶׁהוֹצִיָּאָה לֹא סִפֵּר, וּבִסּוּף הוֹצִיָּאָה”, וְכֵן בַּמַּעֲשֵׂה מְזֻבּוֹב וְעֶכְבִּישׁ (שם מעשה ז), שֶׁמִּסִּפֵּר שֶׁמְהַעֲכֵבִישׁ לֹא נִשְׂאָר כְּלוּם, אֲבָל הַזְּבוּב: ”לֹא אֶסְפֵּר לָכֶם מַה שֶּׁהָיָה בָּהּ”, וּבַמַּעֲשֵׂה מִשְׁבַּעַה בְּעַטְלָעֵרֶס, שֶׁלֹּא סִפֵּר אֶת מַה שֶּׁהָיָה בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי, וְגַם אֶת סִיּוּם הַתְּחִלַּת הַמַּעֲשֵׂה מֵעֲנִין הַמֶּלֶךְ שֶׁמִּסֵּר הַמְּלוּכָה לְכִנּוּ בְּחַיִּיו; וּבְדוּמָה לָזֶה הוּא בְּמִקּוּמוֹת רַבִּים בְּדִבְרֵיו ז”ל, וְאִין אֲתָנוּ יוֹדַעַ עַד מָה:

אחר ביאת שמשו, ביומו האחרון, בבחינת 'ובא השמש וטהר', 'ואחר יאכל מן הקדשים' שהוא חלקו הטוב לעולם הבא, שיזכה אליו תיכף אחר ביאת שמשו ולא יצטרך להתגלגל ולסבול מה שצריך לסבול מי שלא הכין את עצמו כלל בימי חייו. כי אז ביום האחרון מתקבצים כל מה שחטף טוב בזה העולם בכל יום ויום, וכל רצון ורצון טוב שהיה לו בכל יום ויום כל ימי חייו, ורק זה הוא תקוותו והשארתו לנצח, ואז יידע ויבין כל אחד ואחד החילוק שבין מי שהשתדל ורדף אחר התכלית ברצונות חזקים בכל יום, אף על פי שלא זכה אליו בשלימות, ובין מי שלא השתדל כלל, וכמו שכתוב (מלאכי ג יח) 'ושבתם וראיתם בין צדיק לרשע וכו'', שיהיה חילוק אפילו בין מי ששנה פרקו מאה פעמים למי ששנה פרקו מאה פעמים ואחד (חגיגה ט:), מכל שכן וכל שכן בין המשתדל לאינו משתדל, והעיקר כפי התקרבותו לצדיקי אמת הנכללים בזקנים דקדושה, העוסקים להעלות כל הנופלים והרחוקים מאוד מאוד ממקומם שהם לרצון עליון וכנ"ל, אשרי שיאחז בהם"].

חלק א'

רמא

פידוע, הָיָה נְהוּג לְהִתְקַבֵּץ אֶצֶל רַבְּנֵינוּ שֵׁשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה א: שֶׁלֹּשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה הָיוּ נֹסְעִים אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ אֶל רַבְּנֵינוּ בְּזִמְנֵים קְבוּעִים, דִּהְיִינוּ לְרֹאשׁ הַשָּׁנָה וְשַׁבַּת חֲנֻכָּה וְשַׁבּוּעוֹת, וְשֶׁלֹּשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה הָיָה רַבְּנֵינוּ נֹסֵעַ אֶל אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ, דִּהְיִינוּ בְּשַׁבַּת שִׁירָה הָיָה נֹסֵעַ לְמַעַדְוֹעַדִּיּוֹקָע, בְּשַׁבַּת נַחְמוּ הָיָה נֹסֵעַ לְטַשְׁעֵהְרִין, וְעוֹד שַׁבַּת אַחַת בַּחֹרֶף, שֵׁשׁ אֲמָרִים שֶׁהֵיְתָה זֹאת שַׁבַּת פְּרָשַׁת שְׁקָלִים, שֶׁהֵיְתָה נֹסֵעַ אַז לְטַעֲפְלִיקי:

א. ראה ב'חיי מוהר"ן סימן קכ"ו: "דרכנו היה להיות אצלו על ראש השנה ועל שבת חנוכה ועל חג השבועות וכו', והיה מצווה ומזהיר להיות אצלו באלו השלושה זמנים וכו', ועוד שלוש פעמים בשנה אמר תורה בקביעות, היינו שהיה נוסע לטשעהרין ולטירהאוויצע פעם אחד בחורף, וישב שם על השלוש סעודות ואמר שני פעמים תורה, היינו בשבת שירה ועוד איזה שבת, וגם בקיץ היה נוסע לשם, אבל לא אמר תורה רק פעם אחת, בטשעהרין בשבת נחמו"; ראה שם עוד סימן קכ"ז; וב'כוכבי אור' חלק 'אנשי מוהר"ן' (השני) אות א': "אחר כך בסמוך בא אדוננו מורנו ורבינו ז"ל לטשעהרין, כאשר היה אז דרכו בקודש לנסוע לשם שתי פעמים בשנה וכו'".

ב. וראה ב'חיי מוהר"ן סימן קכ"ח: "אחר שבא מלעמברג לא נסע עוד על האוקראינא לומר תורה כדרכו מקודם, מחמת החולאת".

ג. ראה לקמן סימן ש"י; וראה עוד להלן חלק ב' סימן ש"י.

ד. מהנהגת מוהר"ן אחרי הסתלקות רבינו היה לנסוע בדרך הנסיעות שהיה רבינו הקדוש נוסע בחייו; תלמד ותראה שמוהר"ן נהג כן, להיות עם אנשי שלומנו על שבת שקלים (ובדרך כלל היה זה בטשעהרין). (רל"י).

רמז

בְּחַיֵּי רַבְּנֵי הַקְּדוּשׁ, כְּשֶׁהָיוּ חָלוּת בַּחֲנֻכָּה שְׁתֵּי שַׁבָּתוֹת¹, הָיָה זְמַן הַקְּבוּץ
אֶצְלוֹ בַּשַּׁבָּת הַשְּׁנִיָּה, הִיא שַׁבָּת 'זֹאת חֲנֻכָּה':

רמו

אַחֲרֵי שֶׁסָּפַר אֶת הַמַּעֲשֶׂה מֵהָרַב שֶׁהָיָה עֲשָׂרִים וּשְׁמוֹנֶה שָׁנִים בְּעוֹלָם
הַתְּהוֹ, כַּמְסָפָר בְּשִׂיחוֹת מִכְּתַב יַד הָרַב מִטְּשַׁעְהָרִין, הַפְּטִיר וְאָמַר
רַבְּנֵי: "אָבְעֵר וְוֵעֵר עָס וְוֵעֵט זַיִן בֵּי מִיר אוֹיֵף רֹאשׁ הַשָּׁנָה, שַׁבָּת חֲנֻכָּה,
אוּן שָׁבוּעוֹת - וְוֵעֵט נֶצוּל וְוֵעֵרְן פּוּן עוֹלָם הַתְּהוֹ!" - "אָבַל מִי שֶׁיְהִיָּה אֶצְלִי
בִּימֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה, שַׁבָּת חֲנֻכָּה, וְחַג הַשָּׁבוּעוֹת - יִנָּצַל מֵעוֹלָם הַתְּהוֹ!"

רעא

בַּשָּׁנָת תַּקס"ז וְכוּ' בְּאִתֵּי לְרַבְּנֵי ז"ל אוֹר לְיוֹם שְׁשֵׁי עָרַב שַׁבָּת קִדְשׁ
רֹאשׁ חֹדֶשׁ טִבַּת, שֶׁהוּא מִימֵי חֲנֻכָּה², וְזָכִיתִי לְדַבֵּר מִיַּד עִם רַבְּנֵי
ז"ל, אֵף עַל פִּי שְׁכֹבֵר הָיָה שׁוֹכֵב עַל מִטָּתוֹ, וְסָפַר לִי מִיַּד מֵעַנִּין הַמַּעֲשֶׂה
שֶׁעָבַר עָלָיו בְּאֵלוֹ הַיָּמִים, שֶׁנִּמְצָא אִישׁ רָע וּבִלְיַעַל שֶׁבָּדָה עָלָיו דָּבָר כָּזֶה
שֶׁאֵין הַדַּעַת סוֹבְלָתוֹ, וְהָיוּ לוֹ יְסוּרִים רַבִּים מְזָה; וְאָמַר שֶׁנִּדְמָה לוֹ
שֶׁמֵּעוֹלָם לֹא הָיוּ לוֹ יְסוּרִים כְּאֵלֶּה וְכוּ': (ימי מוהרנ"ת ח"א סימן יד)

ה. בשלוש השנים האלו חלו בחנוכה שתי שבתות: תקס"ד תקס"ז תקס"ח; וראה גם לקמן סימן רע"א.

ו. ואין ידוע אצלנו אם רבינו היה נוהג להדליק את נרות החנוכה לפני הציבור, כנהוג אצל חסידים. (רל"י).

ז. וראה לעיל סימן רמ"ד, ושם בהערה.

שפד

אומרים שבשבת חנכה שנת תקס"ט היה רבי שמחה אצל רבנו בעת אמירת התורה "ימי חנכה" שבלקוטי תניינא בסימן ב'":

תכו

ההכרח להודיעך שמועה לא טובה, כי בת רבנו הקדוש ז"ל הצדקת מרת שרה ז"ל מקרימנטשאק שבקה לן חיים בערב שבת חנכה (כ"ז בכסלו תקצ"ב); וביום הקודם המליטה זכר למזל טוב, ונכנס לברית אחר הסתלקותה:

תרעט

בחיי מוהרנ"ת היו אנשי שלומנו נוסעים ומתקבצים אליו לעיר ברסלב על שבת חנכה ושבועות, כי הנסיעה אליו הייתה ממש כמו

ח. וראה גם בחיי מוהר"ן סימן קכ"ב: "בשנת תקס"ב בקיץ, קודם שיצא מזלאטיפאליע לברסלב, היה באותו הקיץ בבראדיטשוב עם אביו הרבני החסיד הוותיק המפורסם מורנו הרב רבי שמחה ז"ל"; וראה להלן חלק ג' סימן תרפ"ג, בשיחות השייכות לתורות' על סימן ב' תנינא.

ט. יצויין כי מזל טוב זה על לידת הבן איננו מכוון לרבי אפרים בן מרת שרה כמובן ממכתב מוהרנ"ת יום ג' תצא ת"ר: "גם תודיעני משלום ר' אפרים נ"י מברסלב נכד אדמו"ר ז"ל. כי יש לי צער גדול ממה ששמעתי שאינו בקו הבריאה. ותראה להודיעני מיד מבריאותו ומשלום ביתו. ה' ירחם עליו ועל כל יוצאי חלציו שיתתקן הכל מהרה ויקויים 'ופרי הארץ לגאון ולתפארת' במהרה בימינו אמן"; ולפי זה נולד רבי אפרים לא יאחר משנת תקפ"ד; כמו כן מוזכר רבי אפרים אחר נישואיו במכתב דודתו הצדקת מרת אדל לבנה רבי אברהם בער'ניו (נכתב ככל הנראה בשנת תקצ"ט): "גם חדשות אז אפרים איז שוין ברוך השם ביי אונו וכו'" (גם חדשות שרבי אפרים הוא כבר ברוך ה' אצלנו וכו")

שְׁנוּסְעִים לְרַבְּנוּ הַקְּדוֹשׁ; אוֹלָם לְאַחַר הַסְּתַלְקוֹתוֹ נִפְסַק הַדְּבָר, וּמְעַט מְעַט הִתְחִילוּ לְבוֹא אָז לְאוּמָאן, וּבְזִמְנֵי רַבִּי לִוִי יִצְחָק כָּבֵר הָיוּ שְׁנַיִם כְּאֵלוֹ שֶׁהָיָה מְגִיעַ לְאוּמָאן עַל שֶׁבַת חֲנֻכָּה צְבוּר רַב כְּזֶה, עַד שֶׁהָיָה נִקְרָא בְּפִי אֲנָשֵׁי שְׁלוּמְנוּ "רֹאשׁ הַשָּׁנָה קָטָן" - "אֵ קְלִינְעָם רֹאשׁ הַשָּׁנָה":

חֵלֶק ב'

סד

תְּכַף אַחַר רֹאשׁ הַשָּׁנָה הָרִאשׁוֹן שְׁנַתְּקַרְבְּתִי אֵלָיו, שֶׁהוּא רֹאשׁ הַשָּׁנָה תַּקְס"ג, הִתְחִיל לְהַרְגִילֵנִי לְכַתֵּב תּוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה; אֲבָל עַדִּין לֹא זְכִיתִי לְכַתֵּב לְפָנָיו תּוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה עַד אַחַר שֶׁבַת חֲנֻכָּה, שֶׁכָּתַבְתִּי לְפָנָיו כָּל הַתּוֹרָה "רְאִיתִי מְנוֹרַת זָהָב" (לִיקוּטֵי קַמָּא ס"ח): (יְמֵי מוֹהַרְנ"ת ח"א סִימָן ב)

צב

וּבַחֲרָף זֶה הָיִיתִי כְּמָה פְּעָמִים אֲצַל רַבְּנוּ ז"ל, וְקִדְּם חֲנֻכָּה יִשְׁכַּחְתִּי אֲצֵלוֹ בְּעֶרְףְּ שְׁלֹשָׁה שָׁבוּעוֹת, עַד אַחַר שֶׁבַת חֲנֻכָּה; וּבְאוֹתוֹ חֲנֻכָּה אַחַר הַתּוֹרָה רָקַד הַרְבֵּה: (יְמֵי מוֹהַרְנ"ת ח"א סִימָן ב)

י. ודו"ק מלשון מוהרנ"ת במכתבו מיום ד' פרשת שמות שנת תקצ"ב: "בעניין הייסורים שיש לך, מה שמונעת אותך לנסוע לפה - מה לעשות, לעת עתה תחיה עצמך מה שעל כל פנים אתה יכול להיות אצלנו שלוש פעמים בשנה לפחות, וכבר היית בחסדי ה' על ראש השנה ועל שבת חנוכה, ובעזרת השם יתברך על חג השבועות תהיה גם כן, ומהסתם תהיה עוד פעם אחת או יותר מקודם בעזרת השם יתברך וכו'".

שסז

בשבת חנכה של שנת תקצ"ה פרשת מקץ, בסעודה השלישית, תכף שהתחיל מורנו רבי נתן ז"ל לומר תורה - גרו עליו השונאים המעלילים הנ"ל את האדון הגאראדניטשע (המושל), וסבב את הבית שלו עם אנשי חיל, והבית היה מלא אז מפה אל פה מבני ישראל הפשרים שבאו לשמע דברי קדשו, ולקח האדון הנ"ל כמה נפשות לתפיסה, וגם ספרים הרבה, הן מהנדפסים, הינו ש"ס ופוסקים וכו', והן מכתביו; והיה מורנו ז"ל אז בסכנה גדולה ועצומה.

וביום שני שאחר שבת חנכה הנ"ל רצה האדון לקח לתפיסה את מורנו ז"ל בעצמו, והכרח לברח בהחבא לאומאן, ומשם לטשעהרין, כאשר יבאר להלן קצת; וזה תמצא בתחלת הלכות דגים הלכה ה' ב'לקוטי הלכות' יורה דעה, שכתב שם שנתחברה "בעת הרעש והבריחה" - הינו הרעש והבריחה הזאת, שברח אז לטשעהרין כנ"ל.

ואחר כך רחם ה' יתברך שיצאו הנפשות מהתפיסה עוד בזה השבוע שאחר שבת חנכה תכף, אך כל הספרים היו בסכנה עד סמוך לשבת שירה, ובעזרת ה' יתברך הוציאו אותם גם כן מידם, ולא נאבד מהם רק כרך אחד מ'לקוטי הלכות' יורה דעה, מאמצע הלכות שחיטה הלכה ה' עד הלכות דגים הלכה ה'; וזה תמצא שבספר 'לקוטי הלכות' יורה דעה הנדפס נחסר הלכה ה' עד הלכות דגים, כי נאבד אז; וגם ה'לקוטי עצות' כתב יד מורנו ז"ל נאבד גם כן אז:

(הוספת המעתיק בעלים לתרופה, מכתב ממוצאי שבת שירה תקצ"ה)

שסח

המתנגדים מסרו את מוהרנ"ת בעלילות גדולות וספרו להגאראדניטשע (המושל) שמתאספים אצל מוהרנ"ת מכמה עירות, ובקשו ממנו שיבוא לבית מוהרנ"ת בשבת חנפה לפנות ערב, זמן אמירת תורתו בסעודה שלישית, ואז יקח אותו לתפיסה עם כל אנשיו מעירות אחרות שימצאו אז בביתו, ועם כל כתבי תורתו הנמצאים בביתו. וכן עשה הש"ר הנ"ל, ויקרא אנשי חיל, ויסבב את בית מוהרנ"ת באפן שלא תהיה יכולת להמלט משם אפלו איש אחד, וגם חתם בחותמו את פתח בית עליתו שנמצאו שם כתבי תורתו.

והנה מחמת שאת האנשים שהיו תושבי העיר ברסלב לא חפצו לאסור בתפיסה, על כן העמידו איש אחד על הפתח שיאמר לאנשי החיל מי הם מעירות אחרות ויש לתפסם ומי מאנשי העיר ברסלב ואין להם לתפסם, ולקחו אנשי החיל את האנשים שבאו מעירות אחרות והוליכום להתפיסה; ואת מוהרנ"ת בעצמו לא לקחו אז להתפיסה, כי דמו בנפשם שבודאי לא יברח, על כן הניחיהו ולא תפשוהו אז:

שסט

וכשלקחו את בני הנעורים בעת סעודה שלישית של שבת קדש לבית האסורים כנ"ל, לא נתבהל אז מוהרנ"ת כלל, רק ספר לאנשי ש'לומנו את ספור התקרבותו של רבי עוזרי:

כ. ראה 'כוכבי אור' חלק 'אנשי מוהר"ן' (הראשון) אות ל"א; וראה עוד להלן בערך 'דבי עוזר'.

שע

והנה במוצאי שבת קדש, כשהלכו האנשי חיל מבית מוהרנ"ת, נכנסו עוד הפעם אנשי עיר ברסלב למוהרנ"ת, וימצאו אותו יושב בדבקות נפלאה להשם יתברך, וחזר לעצמו כמה פעמים את המשנה "הילודים למות והמתים להחיות, לידע ולהודיע שהוא וכו'", והרבה לחזר את המשנה הזאת בהרגשה עצומה כמה פעמים, בהתלהבות גדולה מאד.

אחר כך כשב לדעתו אמר לאנשיו, כפי אשר נשפך משר העיר לחתם הפתח השני שיש במרפסת שלפני עלייתו החוצה, לזאת יעמידו סלם תכף בלילה להמרפסת לעלות על העליה, שיוציאו משם כל כתבי תורתו; וכן עשו, ויקחו משם כל כתבי תורתו, רק נשפך מהם תבה קטנה (שיפלאד) במקום מצנע שהיו שם גם כן קצת כתבים, ונלקחו אחר כך ליד הגוים:

(קונטרס ימי התלאות)

תקנא

אמר המסדר: מתבת "גם" וכו', וגם ענין חל המועד - כתב מורי ורבי בעל המחבר הזה שני ימים קדם הסתלקותו, בצעת חלשתו

ל. אבות פרק ד' משנה כ"ב: "הוא [רבי אלעזר הקפר] היה אומר: היילודים למות, והמתים להחיות, והחיים לידון, לידע להודיע ולהיוודע שהוא אל, הוא היוצר, הוא הבורא, הוא המבין, הוא הדיין, הוא עד, הוא בעל דין, והוא עתיד לדון ברוך הוא, שאין לפניו לא עוולה ולא שכחה ולא משוא פנים ולא מיקח שוחד, שהכל שלו. ודע שהכל לפי החשבון, ואל יבטיחך יצרן שהשאלו בית מנוס לך, שעל כרחך אתה נוצר, ועל כרחך אתה נולד, ועל כרחך אתה חי, ועל כרחך אתה מת, ועל כרחך אתה עתיד ליתן דין וחשבון לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא."

מ. הוא רבי נחמן טולטשינער ז"ל.

הגדולה, אף על פי כן התגבר בכל פחותיו וכתב מה שהשיג אז; כי זאת ראינו עין בעין, שמחו היה דבוק בהתורה עד הרגע האחרונה של הסתלקותו, שנסתלק ביום ששי ערב שבת קדש פְּרַשַׁת וַיִּגַּשׁ, עֲשֶׂרָה בַּטֵּבַת שְׁנַת תר"ה לפרט קטן, וראינו בעינינו שקיים מאמר חכמינו ז"ל (ברכות סג.) "זאת התורה אדם פי ימות וכו'" (כמדבר יט יד) - שחייב אדם לעסק בתורה עד יום מותו, כי עוד כמעט ברגע האחרונה של הסתלקותו שמענו ממנו חדושי תורה, אף לא היה בכחו לכתב עוד, ואפלו לדבר כל מה שהיה במחו לא היה באפשר.

וכך אמר בפרוש בזה הלשון, בעת שנכנסו עם הנרות שהכינו אז לכבוד שבת, וכשראה אותם נתלהב מאד, ומגדל התלהבותו הורם מעט ממטתו ונשאר מושב מעט - והתחיל לומר בהתלהבות נוראה מאד בזה הלשון: "נרות של שבת! נרות של שבת!" - ואמר זאת בהתלהבות נוראה כמה וכמה פעמים; וגלה לנו אז תורה נפלאה מענין הנרות דקדשה, וכלל כלם בפרוש נר שבת ונר יום טוב ונרות של חנכה וכו' וכו'. ואחר כך אמר אז: "יש לי עתה בזה תלי תלין של הלכות, אף אין לי כח לדבר יותר"; ובמעט זמן קצר, לערך שעה, נסתלק.

מה נאמר, מה נדבר, אוי לנו על שברנו, נחלה מכנתנו; אבל זאת נחמתנו, ואשרינו מה טוב חלקנו ומה נעים גורלנו ומה יפה ירשתנו, שזכינו לירש ממנו תורות וחדושים פאולה וכאלה, אשרינו! :
(ליקוטי הלכות ראש חודש ז, בסופה)

תקנד

... כי גם מכל זה תבין מרחוק על אודות אשר בליל השבת שבגמר החנכה, והוא השבת האחרון שהיתה לו בימי חייו הקדושים, עסק אז מוהרנ"ת ז"ל בתפלת יום הכפורים, שהוא בפעלת הסלח נא' השיף לזה; ואחר כך נגש ונתעלה (ונסתלק במאור רבו) ביום וא"ו פרשת ויגש, ויצאה נשמתו בח'נון' המרבה לסלוח שבמספר שמו הקדוש (כי התבות "חנון המרבה לסלוח" עולות ממספר שמו 'נתן'): (חכמה ותבונה סימן א)

תקעב

מתוך מכתב שפנתבו אנשי שלומנו אודות הסתלקות מוהרנ"ת:

והתחלת חלישותו היתה במוצאי שבת קדש מקץ; ובשבת חנכה הקודם כשנכנס בשלש סעודות' לומר תורה, זה היה התחלת התורה: "אף על פי שזה חרפה לומר", כי כל 'בעל דרשן' אומר זה - אף על פי כן צריך לומר", ואמר בזה הלשון: "איר זאלט וויסן אז מע וועט זיין א מת און א גוסס, און מע וועט מוזן ליגן מיט די פיס צו די טיר" - ("שתדעו שיגיע זמן להיות מת וגוסס, ויהיה מרח לשוב עם הרגלים אל הדלת")⁵; ואמר זה במורא גדול. ואחר אמר התורה של "חדי

ס. פרשת וישב, כ"ו כסלו.

ע. ראה 'עלים לתרופה' במכתב מיום ר"ח אלול תקצ"ט: "האמת הוא אמת, ואני חפץ ומשתוקק רק להאמת לאמיתו, כי סוף כל סוף יבוא יום פקודתי, וההכרח לשכוב על הארץ, וחורסים יניחו על העיניים, והגוף יתבלה בהקבר ויהיה נעשה עפר רימה ותולעה; ואם כי הוא חרפה וליצנות עתה לדבר מזה וכו'", עיין שם.

פ. ראה ב'שיחות הר"ן' סימן פ"ג: "בענין היראות והפחדים, שאדם מתיירא ומתפחד על פי הרוב מכמה דברים או מבני אדם שאינם יכולים להזיק לו כלל, והדבר נראה שרק בסוף,

רבי שמעון" (ליקוטי קמא סי' סא) מענין עצות ואמונת חכמים ומענין לדפס ספרים, ומענין כשהנשמה עולה למעלה עקר שלמותה שתהיה למטה גם בן (ליקוטי תנינא סי' ז וסי' סח); ואחר כך היה בשמחה עד למאד וכו', ואחר כך שלח אחר גרות, ואמר בזה הלשון: "גר שבת, וגר יום טוב, וגר חנכה - הוא ענין אחד"; ואמר שיש לו על ענין זה תלי תלין של הלכות, פלאי פלאות, "רק אין לי כח".

ואחר כך אמר לרבי נחמן מטולטשין פסוק זה (בראשית מא נה): "לכו אל יוסף, אשר יאמר לכם תעשו"; "העקר הוא התקשרות לצדיקים":

כשהאדם נסתלק ושוכב על הארץ ורגליו אל הדלת - אז יהיה לו יישוב הדעת באמת, ויסתכל על עצמו ויראה האמת, שכל היראות והפחדים שהיה מתיירא מאיזה בני אדם שעמדו כנגדו היה הכל שטות והבל, ובחינם היה לו יראות ופחדים מהם, כי מה יעשה לו אדם; וכן לענין התאוות, כי אז יראה היטב אשר בחינם כילה בהבל ימיו ובשטותים ובלבולים כאלו, ומי הכריח אותו לזה וכו', כי רק אז יראה האמת היטב היטב; ובחיי מוהר"ן סימן שנ"ד: "ענה ואמר: על שני כיתות אנשים יש לי רחמנות גדול עליהם: על אלו אנשים שהיו יכולים להתקרב אלי ואינם מתקרבים, ועל אלו המקורבים אלי ואינם מקיימים את דברי. כי אני יודע שיהיה עת, בעת שיהיה האדם מונח על הארץ עם רגליו אל הדלת, אז יסתכל על עצמו היטב, ויתחרט מאוד מאוד על שלא זכה להתקרב אלי, או שלא קיים את דברי, כי אז ידעו שאם היו מקורבים אלי ומקיימים את דברי - לא היה שום דרגא בעולם שלא הייתי מביאם לאותה המדריגה; אבל לא יועיל אז".

צ. ראה 'ליקוטי הלכות' ראש חודש הלכה ז' בסופה (הובא לעיל בסימן תקנא); [וראה עוד לעיל סימן קנ"ז וסימן תקנ"ב].

ק. ראה להלן (חלק ג סימן תנד) שגם הוסיף אז מוהרנ"ת ואמר לבתו מרת חנה צירל: "יעדע אידישע טאכטער זאל אינזינען האבן ביים לעכט בענטשן: אזוי ווי זי צינדט אן דאס לעכט. אזוי זאל דעם רביניס אור לייכטן אין אלע עולמות" - "שכל בת ישראל תכוין בעת הדלקת הנרות (לכבוד שבת ויום טוב): שכשם שהנרות הללו מאירים, יאיר כמו כן אורו של רבינו בכל העולמות". (רל"י).

תּרעג

רַבִּי נֹאשְׁקַע טוֹלְטְשִׁינְעֶר, סֵפֶר לְרַבִּי לִוִי יִצְחָק שְׁזַקְנוּ וְדוֹדוֹ זְקֵנוֹ
הַיְקָרִים, הֵלֵא הֵם רַבִּי דָּוִד צָבִי וְאָחִיו רַבִּי מִיכָלִי, הָיוּ מְשַׁחֲקִים
יַחְדוֹ בַּיּוֹם 'זֹאת חֲנֻפָּה' בְּמִשְׁחָק הַנִּקְרָא: 'א שְׁטֹאט מֵיט א דָּאָרְף' -
'עִיר וּכְפָר'.

מִשְׁחָק זֶה הָיָה מְשַׁחֲקֵנָהּ בְּמִיחָד שֶׁהָיוּ מְשַׁחֲקִים בְּזִמְנָוּ בְּכַתְּי חֲסִידִים
וְאֲנָשֵׁי מַעֲשֵׂה (בְּהַפֵּךְ מִהֲרַחֲוִקִים שֶׁהָיוּ מְבָלִים זִמְנָם וּמְשַׁחֲקִים עִם מְשַׁחֲקֵי
ה'קָאָרְטֵן' - 'קָלָפִים' רַחֲמָנָא לְצִלּוֹ), הָיוּ מְצַיְרִים בּוֹ דְרָכִים וּמְהַלְכִים שׁוֹנִים
מֵעִיר לְכָפֶר, וְהַדְרָכִים הָיוּ מְשֻׁלְבוֹת בְּסוּגֵי דְרָכִים וּמְהַלְכִים בְּיַהֲדוּת
וּבַעֲבוּדַת ה'; וְהָיָה נִצְרָף לָזֶה חֲכָמָה וְכִשְׁרוֹן רַב; וּמִסְתַּבֵּר שְׁנֵהֲגוּ כֹּף
עוֹד בְּבֵית זְקֵנָם מוֹהֲרֵנִי ז"ל, כִּי הָאֲחִים הַיְקָרִים הַנִּלְהוּ הָיוּ נוֹהֲגִים
לְעֲשׂוֹת וּלְנַהֵג בְּכָל דָּבָר כְּכֹל אֲשֶׁר רָאוּ בְּבֵית זְקֵנָם.

כְּמוֹ כֵּן בְּפוּרִים הָיוּ מְשַׁחֲקִים יַחְדוֹ בְּ'אַחְשׁוּרוּשׁ שְׁפִיל' וּבְ'קַבְצָן
וְעֶשֶׂר שְׁפִיל' (מִשְׁחָק אַחְשׁוּרוּשׁ וּמִשְׁחָק קַבְצָן וְהַעֲשִׂיר) הַמְזַכְרִים
בְּמִכְתָּבֵי מוֹהֲרֵנִי ז"ל:

ר. ראה ב'ליקוטי הלכות' חנוכה א': "היו נוהגים גם הקדמונים הצדיקים לשחק בחנוכה
במיני שחוק של היתר, אך שבעוונותינו הרבים עכשיו באין לידי עבירה, כי משחקין בשחוק
של איסור"; וראה גם ב'דרך חסידים' ערך 'חנוכה' אות ו': "מהראוי לכל אחד אשר בשם
ישראל יכונה להתמיד בתורתו יתברך, כי הם ימים ראויים לכך וכו', ולא לילך בקול משחקים
כלל חס ושלום, בפרט בשחוק ה'קארטין', שבכל 'קארט' יש בוודאי קליפה גמורה אשר אין
ראוי להזכירם בפה, מלבד שבעת השחוק בוודאי נשכח ממנו יראת ה', וגם הממון הוא ממון
גזל"; וראה גם ב'קדושת לוי' על חנוכה בגנות וחומרת הדבר של משחק ה'קארטין'.

ש. ראה 'עלים לתרופה' במכתב מיום א' תרומה שנת תקצ"ג: "ועתה בני שמע בקולי לאשר
אני מצווה אותך, ותשמח עצמך בכל מה דאפשר, בפרט כי ימי אדר נכנסין, שצריכין להרבות
בשמחה, ותתחיל מעתה לעשות 'אחשוורוש שפיל' ו'קבצן ועושר שפיל' ו'קיץ וחורף שפיל',

חלק ג'

קמא

בַּחֲתָנָה אַחַת שְׁהִיתָה בְּבִרְסָלָב קָדָם יְמֵי הַחֲנֻכָּה וְנִמְשְׁכָה עַד אוֹר הַבֶּקֶר כַּמְנַהֵג הַיָּמִים הָהֵם¹, וְכִנְהוּג אֲזַ שְׁאַחֲרֵי הַחֲתָנָה הָיוּ מְלוּיִם אֶת כָּל הַמְּחַתָּנִים לְבֵיתָם בְּשִׁירָה וּבִנְגִינָה עִם כָּלֵי זָמֵר, וּבִדְרוֹךְ כָּלָל הָיוּ כֹּכֵר ה'קְלֻעֲזֻמְעֵר'² (הַמְּנַגְנִים בְּכָלֵי זָמֵר) עֵיפִים מִשְׂמַחַת הַחֲתָנָה, וּבִפְרָט הַמְּתוֹפֵף שְׁהִיָּה עֵינֵי עַד מְאֹד מְקַשֵּׁי עֲבוֹדָתוֹ; וּבְאוֹתוֹ לִילָה שֶׁל הַחֲתָנָה הַנִּלְהֵךְ הָיָה הַמְּתוֹפֵף שְׁשִׁמּוֹ הָיָה יַעֲקֹב עֵינֵי מְאֹד, וּמְנַהֵל הַקְּלֻעֲזֻמְעֵר סֹטֵר לוֹ בְּפָנָיו, וְהִתְחִיל הַמְּתוֹפֵף לְבִכּוֹת, וְאָמַר לוֹ מְנַהֵל הַקְּלֻעֲזֻמְעֵר: "יַעֲנֵקֵל, אַ פֶּאָטֶשׁ גֶּעֶכְאָפֶט - אוֹן שְׁפִיל פֶּרִיילֶאָד!" - "יַעֲקֹב, סֹטִירָה קַבְלֵת - וְתַנְגֵּן בְּשִׂמְחָה!".

וּבְאוֹתָהּ עֵת שְׁלוּוֹ אֶת הַמְּחַתָּנִים שְׁהָה אֲזַ מוֹהֲרֵנִת בְּעֵלִית בֵּיתוֹ, וְתַלְמִידוֹ רַבִּי מְאִיר לִיב בְּלֻעֲכֵעֵר עֵמֵד אֲצִלוֹ, וְכִשְׁעָבְרוּ אֲזַ הַמְּלוּיִם תַּחַת בֵּית מוֹהֲרֵנִת נִגְנוּ אֶת תְּנוּעַת נִגּוֹן הַהִתְעוֹרְרוֹת הַיְדוּעֵ אֲצִלְנוּ; וּמוֹהֲרֵנִת וְרַבִּי מְאִיר לִיב שְׁמְעוּ אֶת תְּנוּעַת הַנִּגּוֹן, וְרַבִּי מְאִיר לִיב שְׁהִיָּה בְּעַל מְנַגֵּן הַתְּאִים תַּכְּף אֲזַ תְּנוּעַת נִגּוֹן זֶה לְתַבּוֹת "וּמְנוֹתֵר קְנֻקְנִים, נַעֲשֵׂה גַם לְשׁוֹשְׁנִים" (בְּפִיוֹט 'מַעוֹז צוֹר' לַחֲנוּכָה), שְׁהוּא לְמוֹד הַתְּחִזְקוֹת עֲצוּם, שְׁאֵף עַל פִּי שְׁהַחֲרִיבוּ וְטִמְאוּ הַיּוֹנִים אֶת כָּל הַשְּׁמָנִים, וְהִתְגַּבְּרוּת הִיתָה חֲזָקָה כָּל כֶּף שְׁלֵא הָיָה הַיֶּאֱדָ לְהִדְלִיק אֶת הַמְּנוֹרָה,

¹ ושאר מיני שפיל וצחוק.

² ת. כי החופה היתה נערכת בשעה מאוחרת. (רל"י).

ולא נמצא כי אם מעט שמן חתום בחותמו של כהן גדול - אך ממעט שמן הנותר נהיה גם החנכה, וזהו הלמוד של רבנו הקדוש, שאף שהיצר הרע וחילותיו מטמאים את כל המוחין, אך השמחה וההתחזקות הוא אף במעט דמעט הקדשה שעדין לא נטמא ונמצא בכל אחד ואחד, והינו 'ומנותר קנקנים', כי כן מנהיג השם יתברך את עולמו, שבכל אחד ואחד מכרח שיהיה בו איזה טוב, אפלו אם הוא מעט דמעט, אך בכח מעט זה, אם יהיה חשוב בעיניו ולא ירפה ממנו - אזי יתגבר בסוף על כל הרע, ויהיה נעשה גם לשושנים, ויחזר ויתקן הכל".

ומהדבור של הקלעזמער הנ"ל נהיה דבור ההתחזקות השגור בפי אנשי ש'לומנו: "א פאטש געכאפט - און שפיל פריילאך!", הינו שאף על פי שמקבלים סטירה, מכרחים הלאה להחזיק מעמד ולהמשיך לנגן ולשמח בעבודת ה'.

בספר 'אבניה ברזל' (שיחות וסיפורים מרבינו אות טל) מביא מעשה כעין זה אצל רבנו, ופסים רבנו ואמר: "א פאטש געכאפט - און פריילאך געקלאפט!" - "אף על פי שקבלת סטירה - חייב הנך לתופף שוב בשמחה!"²:

א. ועיין ב'ליקוטי הלכות' שבת ו' אות ט"ו: "וזהו בחינת 'ומנותר קנקנים נעשה גם לשושנים' וכו', שכל זמן שיש בו איזה נקודה טובה מהאמונה הקדושה - יש לו תקווה גדולה לחזור ולתקן הכל וכו'". (רל"י).

ב. כי כל עניינו של הבעל דבר הוא ליתן להאדם מכות וסטירות שעל ידי זה יפסיק האדם מלעשות עוד ועוד בעבודת ה', אבל אם האדם אינו מתפעל ממנו ואחר שקיבל סטירה אזי הוא ממשיך לתופף בשמחה, לעסוק הלאה והלאה בעבודת ה', בתורה ותפילה ומצוות ומעשים טובים כפי יכולתו, בזה הוא סוטר להבעל דבר. גם אם תיכף אחר שהבעל דבר סטר לו, שהפילו והכשילו רחמנא ליצלן, אזי מפרש מיד שיחתו לפני השם יתברך בדברי פיוס ותחנונים: ריבונו של עולם, רחם עלי, ראה מה הבעל דבר עושה ממני, ואני עדיין

רלו

[העתק מכתב יד הוֹתִיק רבי נחמן מטרֹטְשִׁין זצ"ל
מגדלת זְהִירוֹת טבִילת מְקוֹה]

שְׁמַעְתִּי פַעַם אַחַת מִפִּי מוֹרֵי מוֹהֲרַנְ"ת ז"ל בְּגִדְלַת זְהִירוֹת טְבִילוֹת
מְקוֹה תָּמִיד, שְׁכַשְׁנוּזְהָרִים בְּטְבִילוֹת מְקוֹה [בְּכָל יוֹם], תְּקוּנָנוּ
חֲזָק שְׂיִתְתֶּקֶן כָּל מַה שְּׁעוּבֵר עַל הָאָדָם. וְהַמַּעֲשֶׂה שֶׁהָיָה כִּף הָיָה:

בַּשַּׁבָּת חֲנֻכָּה שְׁנַת תר"ה לְפָרֵט קָטָן, שְׁנֵי שְׁבוּעוֹת קָדָם הִסְתַּלְקוּתוֹ, יָצָא
קוֹל בְּאַשְׁמֶרֶת בְּקֶר שַׁבַּת קָדֵשׁ אֲשֶׁר נָפַל הַתְּקָרָה (שְׁקוּרִין "סְטַעֲלִיעַ
סְאֵלִיפ") בְּהַמְרָחֵץ, וְאִי אֶפְשָׁר לְטַבֵּל וְלִילֵךְ אֶל הַמְּקוֹה לְכַבּוֹד שַׁבַּת קָדֵשׁ;
אֶךְ אַחֵר כִּף כְּשֶׁהָאִיר הַיּוֹם נוֹדַע אֲשֶׁר לֹא כֵן הִדְבָּר, כִּי נָפַל בְּאַיִזָּה זְרוּיֹת
רְחוֹק מִהַמְּקוֹה, וְכֵן הָיָה, שֶׁהֵלֵךְ אֲדוֹנָנוּ מוֹרְנוּ וְרַבְּנוּ מוֹהֲרַנְ"ת ז"ל לְטַבֵּל
בְּהַמְּקוֹה, וְכָל אֲנָשִׁי שְׁלוֹמְנוּ אֲנָשִׁי הָעִיר הִלְכוּ גַם כֵּן לְטַבֵּל בְּהַמְּקוֹה
לְכַבּוֹד בְּקֶר שַׁבַּת קָדֵשׁ. וְאִזּוּ כְּשֶׁבָּא מִהַמְּקוֹה וְהִכִּין אֶת עַצְמוֹ לְתַפְלַת
שְׁחָרִית וְאָמַר הַבְּרָכוֹת שְׁקוּדָם הַקְּרַבְנוֹת וְכוּ' עֲמַדְנוּ לְפָנָיו, וְהִתְחִיל
לְהוֹדוֹת לֵה' עַל אֲשֶׁר זָכָה לִילֵךְ לְטְבִילוֹת מְקוֹה, וְהִחִיָּה אֶת עַצְמוֹ בְּזֵה
מָאֵד מָאֵד, וְאָמַר שְׁכַבֵּר הָיָה מוֹכֵן לִילֵךְ לְטַבֵּל אֶת עַצְמוֹ בְּהִנָּהָר הַנִּקְרָא
"בוֹג" שֶׁהוּלֵךְ שָׁם בְּבִרְסָלָב תַּחַת הַקֶּרַח (שְׁקוּרִין "פֵּאלֵאנְקֵעַ"), כִּי אִזּוּ בַּשָּׁנָה

רצוני רק לעבוד אותך באמת ובלב שלם וכיוצ"ב - אזי בדיבורים אלו הוא מנצח ומכניע את הבעל דבר; רק שבזה העולם, שנמצאים בגוף גשמי, אי אפשר להשיג כלל גודל החשיבות של התבודדות. (רל"י).

ג. כך היא הגירסה בהקדמת 'ליקוטי הלכות' או"ח (בדפוס בארדיטשוב תרע"א); וראה גם ב'כוכבי אור' דפו"ר (ירושלים תרנ"ז): "הפליג מאוד במעלת הטבילה במקווה, שהיא מטהרת מכל הטומאות, ומי שחזק מאוד להיות רגיל בזה בכל יום - יש לו תקווה לעולם בכל מה שיעבור עליו".

הזאת כָּבֵר הָיָה בְּשֵׁבֶת חֲנֻכָּה קְרִירוֹת גְּדוּלוֹת וּכְבֹד הָיָה נִקְרָשׁ הַנְּהָר הַנִּינְל, וּמִבֵּיתוֹ לְהַ'בּוֹג' הָיָה רְחוֹק קֶצֶת, וְאָף עַל פִּי כֵן אָמַר שְׁכָבֵר הָיָה מוֹכֵן לֵילָף וּלְטַבֵּל בְּהַנְהָר בְּזִרְיוֹת, וּמַעֲצָם תְּנוּעוֹתָיו הַקְדוּשׁוֹת שֶׁעָשָׂה אֲזִי בְּהַתְלַהֲבוֹת גְּדוּלָּה הָיָה נִרְאָה בְּרוּר שְׁכָבֵר הָיָה מוֹכֵן וּמְזַמֵּן לְכֹךְ כְּמוֹ שְׁאָמַר, לְרוּץ אֶל הַנְּהָר הַנִּינְל וּלְפַשֵּׁט אֶת בְּגָדָיו בְּזִרְיוֹת עֲצוּמָה וּלְדַלֵּג וּלְקַפֵּץ אֶל תּוֹךְ הַ'פְּאֵלֶאנְקֵע' לְטַבֵּל. וְנִתֵּן שְׁבַח וְהוֹדָיָה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֲשֶׁר הָיָה בְּאֶפְשֶׁר לֵילָף לְהַמְקוֹה, וְזָכוּ גַם כָּל אֲנָשֵׁי הָעִיר לְטַבֵּל לְכָבוֹד בְּקֶרֶת שְׁבַת קֹדֶשׁ; וְדַבֵּר עוֹד כְּמָה דְּבוּרִים מִהַחֲיִיּוֹת וּמִהַמְשִׁיבֵת נֶפֶשׁ שֵׁשׁ לֹו מִהַטְבִּילוֹת מְקוֹה עַד לְמָאֵד מָאֵד, וּמִי שִׁיְהִיָּה חֲזָק בְּטְבִילַת מְקוֹה תָּמִיד, יְהִיָּה אֵיךְ שִׁיְהִיָּה - בְּוֹדָאֵי יִתְקַן הַכֹּל. וְאָמַר: "הִנֵּה תִבֵּת 'מְקוֹה' יֵשׁ לֹו שְׁנֵי פְרוּשִׁים: א' - לְשׁוֹן תְּקוּהָ, כְּמוֹ שְׁכָתוּב (יִרְמִיָּה יז יג) 'מְקוֹה יִשְׂרָאֵל ה', ב' - לְשׁוֹן 'מְקוֹה מִים', כְּמוֹ שְׁכָתוּב (בְּרַאשִׁית א י) 'וּלְמְקוֹה הַמַּיִם קָרָא יַמִּים"; עֲנֵה וְאָמַר: "שְׁנֵי הַפְּרוּשִׁים הָאֵלֶּה הֵם אֶחָדִי, אֵךְ וְרַק שִׁיְהִיּוּ נִזְהָרִים בְּטְבִילוֹת מְקוֹה מִים, וְעַל יְדֵי זֶה יְהִיָּה נֶכּוֹן הַכֹּל וְיִתְתַקַּן כָּל מָה שֶׁעָבַר עָלָיו".

עוֹד עֲנֵה וְאָמַר: "הַבֵּיטוּ וּרְאוּ רָמֵז נִפְלָא עַל זֹאת, כִּי הֲלוֹא בְּעֶזְרָא, כְּשֶׁנִּדְעָה לֹו שְׁנַכְשָׁלוּ בְּנָשִׁים נְכָרִיּוֹת רַחֲמָנָא לְצֻלָן וְצַעֲקַ מָרָה עַל זֹאת, כְּמוֹ שְׁכָתוּב (עוֹרָא ט ו) 'בְּשֵׁתִי וְנִכְלַמְתִּי לְהָרִים אֱלֹקֵי פָנַי

ד. ראה גמרא יומא פ"ה ע"ב; 'ליקוטי הלכות' הכשר כלים ד' אות כ'.

ה. ראה 'ליקוטי הלכות' הכשר כלים ד כ: "כמו שמרגישין על פי רוב בחוש שנמשך על האדם רוח חיים וחשק דקדושה על ידי טבילת המקווה הקדושה"; שם תרומות ומעשרות ג ב: "בוודאי אם נתפוס איזה אדם שהוא בכלל ישראל שלא נזרקה בו אפיקורסות ומינות אם נשאל אותו וכו' אם רוצה לעשות איזה דבר בשביל ה' יתברך כדי לשוב אליו יתברך כגון ללמוד דף גמרא או ליתן פרוטה לצדקה או לילך לטבול במקווה וכיוצא בזה מדברים המקדשין את האדם בודאי ישיב בפה מלא הן וכו'"; שם ברכת הריח ד' אות ט'.

אליך, ואחר כך בקאפיטל י' כתיב (שם פסוק ב): 'ויען שכניה בן יחיאל וכו' ואנחנו מעלנו וכו' ועתה יש מקנה לישראל על זאת שיתתקן הדבר - ואמר זאת בלשון 'מקנה', רמז להנ"ל; כי אף ורק שיהיו נזהרים בטבילות 'מקנה' - יש 'תקנה' שיתתקן הכל, אמן בן יהי רצון":

זה העתקתי מכתב יד הוטיק רבי נחמן חזן היושב בעיר אומאן בבית המדרש הקדוש של רבנו ז"ל

רעח

מעשה שהיה בשבועות או בחנכה, שאמר רבנו בעת שהיה יושב אל השלחן עם אנשי שלומנו: "ווער האט דאס אין זיך אזא עזות צו האבן ביי מיין טיש א הרהור רחמנא לצלן?! איך מיין ניט טשעהרינער, ניט ברסלבער, ניט טעפליקער" - "למי יש בעצמו עזות כזו שיהיה לו בשלחני הרהור רחמנא לצלן?! אינני מתבונן לאנשי טשעהריין, ולא לאנשי ברסלב, ולא לאנשי טעפליק" - ו'טירהאויצע' לא הזכיר; ומכך הבינו אנשי שלומנו מי הוא אותו האיש, פי היה שם אחד מטירהאויצע שלא היה לו שלום בית פשתי שנים. ותכף קם רבנו מן השלחן ונכנס לחדרו, והאיש הנ"ל עמד על הפתח ובכה הרבה מאד, וגם אנשי שלומנו בקשו מרבנו בעדו, עד שהבטיח שיחזור לכיתו וישלים מיד עם בני ביתו:

1. ובליקוטי הלכות גרים ג' אות כ"ד משמע שטוב לטבול במקווה בכל יום בבוקר, עיין שם, וכן נהג מוהרנ"ת לטבול בכל בוקר כמבואר ב'כוכבי אור' חלק 'אנשי מוהר"ן' (הראשון) אות ט"ז, וכן נהגו אנשי שלומנו.

תקה

כִּי שָׁמַעְתִּי שְׁשִׁמַּנְת יְמֵי חֲנֻכָּה הֵם כְּנֶגֶד שְׁמֹנֶה הַזְּאוֹת שֶׁל הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל
בְּיוֹם הַכַּפּוֹרִים׃
(ליקוטי הלכות חנוכה ג אות ג)

תקו

הָיוּ נוֹהֲגִים גַּם הַקְּדָמוֹנִים הַצְּדִיקִים לְשַׁחֵק בְּחֻנְכָּה בְּמִינֵי שְׂחֹק שֶׁל
הַתֵּר; אֲךָ שֶׁבְּעוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים עֲכָשׁוּ בְּאֵין לְיָדֵי עֲבָרָה, כִּי מְשַׁחֲקִין
בְּשַׂחֲוֹק שֶׁל אֶסוּר׃
(ליקוטי הלכות חנוכה א)

תקז

סִפְרוּ לְפָנַי רַבְּנוּ ז"ל עַל אֶחָד מֵהַצְּדִיקִים, שֶׁמִּגְדֵּל הַדְּבָקוֹת שֶׁהִיְתָה לוֹ
בְּהַדְלָקַת נְרוֹת הַחֲנֻכָּה עָלָה הַשֶּׁמֶן עַל גְּדוּתָיו וְנִשְׁפָּךְ - "אֲזַ מְרוֹב
דְּבָקוֹת הָאֵט עַר אֵיבְעָרָגְעָאֶסֶן דִּי שֶׁמֶן אוֹן אוֹיִסְגְּעָאֶסֶן"; וְנִעְנָה רַבְּנוּ
וְאָמַר: "אֲזַ מִיר גְּרִיִּטֶן זִיךְ אֶן פּוֹן פְּרִיעֶר, קוּמַט דָּאֵס נִישְׁט אַזוֹי
הַאֶסְטִיג דִּי זֶאךְ" - "כְּשֶׁאָנוּ מְכִינִים עֲצָמָנוּ מִקֶּדֶם, אַזוֹי לֹא בָּא הַדְּבָר
בְּאִפְּן נִסְעָר כֹּל כֶּךָ"׃

- ז. נראה קצת שכוונתו לומר ששמע זאת מרבינו הקדוש.
- ח. עיין שם מה שביאר בזה; וראה גם ב'ליקוטי הלכות' ראש חודש ז' אות ל"ב: "בית הלל סברי מעלין בקודש ולא מורידין, כי שמונה ימי חנוכה הם בבחינת שמונה ההזאות של הכהן הגדול ביום הכיפורים בקדשי קדשים, שהתחיל תחילה מ'אחת' ואחר כך 'אחת ואחת' וכו', אבל חנוכה עיקר נפלאות הנס שגם בתוקף ממשלתם, ואפילו באורך הגלות, נתגבר בעצות טובות עמוקות להתקרב אליו יתברך ממקום שנפל כל אחד, על כן מאז צריכין להתחיל מכל מה שיוכל, מאיזה נקודה טובה ותיקון כל שהוא, שזהו בחינת מעלין בקודש ולא מורידין", עיין שם ותראה נפלאות.
- ט. והיו אומרים אנשי שלומנו שזהו מה שנרמז בשבחו של אהרן הכהן הנאמר במעשה

גַּם הָיָה פַּעַם מַעֲשֵׂה שְׂאֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ סִפְרוּ לִפְנֵי רַבְּנוּ ז"ל עַל אֶחָד
הַצְּדִיקִים שֶׁיָּשׁ לוֹ הִתְלַהְבוֹת וְהִתְעוֹרְרוֹת נִפְלְאָה בְּהַדְּלָקַת גִּירוֹת
הַחֲנֻכָּה, וְנִעְנָה רַבְּנוּ וְאָמַר שֶׁזֶה מִשׁוֹם שְׂאִינוּ מִתְחַדָּשׁ בְּכָל הַשָּׁנָה -
"וְיִיל עַר בְּאֲנִיט זֶיךְ נִישַׁט אַ גָּאנֶץ יָאָר":

תקח

צְרִיכִים אָנוּ לִהְיוֹת עוֹסְקִים כְּמוֹ שֶׁעָשָׂה אֲדוֹנֵנוּ מוֹרְנוּ וְרַבְּנוּ מוֹהֲרַנ"ת
זָכַר צְדִיק וְקָדוֹשׁ לְבָרְכָהּ, שֶׁתִּכְרַף אַחַר חֲנֻכָּה הָיָה עוֹסֵק בְּעֵנִין
פּוֹרִים, כִּי לְפִי דְבָרֵי רַבְּנוּ ז"ל י עֲתָה [בְּפוֹרִים] הוּא הִתְחַלָּה מְפַל
הִתְחַלּוֹת: (נתיב צדיק, מכתב מערב ראש חודש אדר ב תרמ"ג)

תרי

מֵאֲמַר 'וַיְהִי מִקֵּץ' נֶאֱמַר בְּשִׁבְתַּת חֲנֻכָּה שְׁנַת תַּקְס"ה; וַיֵּשׁ כְּפָה

הַמְּנוּרָה (במדבר ח ג): "ויעש כן אהרן" ופירש"י שם: "להגיד שבחו של אהרן שלא שינה",
והיינו שזהו שבחו, שהיו לו כלים לקבל במידה את תבערת לבבו ותשוקת נפשו, ולא היה
נשפך השמן או נופלת המנורה לרוב התלהבותו. (ר' הירש לייב ליפל).

י. ראה 'חיי מוהר"ן' סימן פ"ט: "כל סדר הזמנים של כל השנה, דהינו ראש השנה יום
כיפורים סוכות הושענא רבא שמיני עצרת חנוכה ופורים. ומקודם לו, חמישה עשר, פסח
שבועות וכו'. בכל זמן וזמן מאלו הזמנים אין אני כמו מקודם. ואמר בלשון אשכנז בזה
הלשון: "אז סע קומט די צייט בין אין גיט דאס וואס פריער". והמובן מדבריו היה, שבכל
אלו הזמנים הוא בא על השגה ודעת חדש לגמרי, ואינו עובד את השם יתברך באלו הזמנים
עם העבודה שעבד כבר באלו הזמנים בשנים שעברו, רק בכל שנה ושנה הוא בא על השגה
חדשה לגמרי, ויש לו עבודה חדשה באלו הזמנים. בחנוכה של אשתקד הייתי מדליק הנרות
ושאר הנהגות חנוכה בכוונות של התורה שנאמר אז וכו'".

כ. ליקוטי תנינא סימן ע"ד.

ל. ראה עוד ב'ליקוטי מוהר"ן' בסיום התורה הנ"ל: "אחר שאמר התורה הזאת, אמר: אני
אמרתי עתה איך מדליקין נר חנוכה, בחינת לאמשכא משח רבות קודשא ולאדלקא בוצינא

וְכַמָּה סְפוּרִים נִפְלְאִים מֵעַנִּין זֶה הַמְאָמֵר, אֶךְ אֵינִי בָּקִי בָּהֶם כָּל כָּדָמ׃
(פרפראות לחכמה סימן נד)

❁ תרפא ❁

רַבְּנוּ הַקְּדוֹשׁ בְּאָמְרוֹ אֶת הַמְאָמֵר הַמוֹבָא בְּלִקוּטֵי תַנְיִנָא סִימָן ב', פֶּתַח וְאָמַר: "יְמֵי חֲנוּפָה הֵם יְמֵי הוֹדָאָה"; וּמֵאֲשֶׁר שֵׁישׁ לְדַקְדָּק בְּדַבְרָיו אֲשֶׁר יֵצְאוּ מִפִּי הַקְּדוֹשׁ כְּמוֹ בְּדַבְרֵי מִקְרָא, דְּקַדְקַתִּי וְחֻשְׁבְּתִי גַם אֶת זֹאת, וּמֵצֵאתִי וְרֵאִיתִי כִּי 'יְמֵי חֲנוּפָה' בְּמִסְפָּר 'נַחְמָן' עִם הַפּוֹלֵל וְכוּ':
(כוכבי אור, חכמה ובינה אות כו)

❁ תרפב ❁

וְזֶה בְּחִינַת מַה שֶּׁמְבַאֵר בְּפִנּוֹתֵי שְׁצַרִּיכִין לְכוּן בְּכָל יוֹם לְמַלּוּי אֶחָד שֶׁל אֱהִי"ה, וּלְכוּן אֱהִי"ה פְּעָמִים אֱהִי"ה - בְּגִימְטְרִיָּה 'אַמֶּת', וּבְכָל יוֹם

(זוהר בראשית לא, ויקרא ז, שמיני לז, אמור פח, קד, בהעלותך קנד), שמן משחת קודש (שמות ל), שהוא הדעת, כידוע. היינו בחינת הגדלת הדעת הנ"ל, שהוא בחינת זיכרון הנ"ל, ולא ביאר יותר"; וראה 'בביאור הליקוט' על תורה זו: "אמר אז [רבינו] בלשון אשכנז בזה הלשון: "איך האב איצטער געזאגט ווי אזוי מען צינד אן א חנפה לעכטל", עיין שם עוד.
מ. ועיין שם בהמשך (הובא לעיל סימן שלא): "ושמעתי מהרב רבי נתן ז"ל שהזכיר אז רבינו ז"ל מעניין מה שלפעמים לרפואות כאב הראש מקיזין גידי הרגל; ואין בזכרוני לעניין מה סיפר זאת".

ג. ראה בחיי מוהר"ן סימן שס"ב: "התורות שנכתבו בלשונו הקדושה בעצמו, אמר שיכולים לדקדק בהם כמו במקרא, כי יש שם כוונות הרבה; כי לפעמים הוא חוזר וכופל הדברים שנדמה שהוא ללא צורך, ובאמת יש שם לדקדק בזה, כי יש שם כוונה גדולה. גם אמר שהתורות שנכתבו בלשונו הקדושה, הלשון בעצמו הוא מסוגל, כי הוא כלליות; ועיקר הוא המוסר וההנהגות טובות ועצות טובות היוצא מהם מכל מאמר ומאמר, מלבד הנסתרות שיש בהם וכו' וכו' כנ"ל. ואי אפשר לבאר יותר בכתב, כי אם כל חד כפום מה דמשער בליביה".
ס. ראה 'שער הכוונות' קריאת שמע דרוש ח'; 'פרי עץ חיים' שער חנוכה ופורים פרק ד'.

ממשיכין מלוי אחד של 'אהי"ה פעמים אהי"ה' שהוא בגימטריה 'אמת', עין שם, והם שמונה תקונים הראשונים של תליסר מכילין דרחמי, עין שם, הינו שעקר האור המאיר ומדליק נר חנכה הוא אור האמת, בחינת אהי"ה פעמים [אהי"ה] בגימטריה 'אמת' שצריכין לכוון בכל יום משמונת ימי חנכה; וזה הענין של שמונה פעמים 'אמת' שמענו מפיו הקדוש בעצמו אחר שאמר זאת התורה 'ימי חנכה', שדבר מזה לענין זאת התורה.

ואלו השמונה פעמים 'אמת' המאירים בשמונת ימי חנכה, שהם שמונה מלואים של אהי"ה, כמבאר שם בפניות השמונה מלואים בבאור, אלו השמונה מלואים עקרים ושרשם הם שלשה מלואי אהי"ה כידוע שהם קס"א קנ"א קמ"ג, שהם אהי"ה ביודין בההיין באלפין, כידוע שעקר מלואי אהי"ה הם שלשה הנ"ל ושראי המלואים הם מצרפים מהם, כמבאר למעין שם; ואלו השלשה מלואים אהי"ה שהם שרש הכל, הם בחינת שלשת קני האמת הנ"ל, כי 'אמת' הוא אהי"ה:

(ליקוטי הלכות כלאי בהמה ד אות יד)

תרפג

אומרים שבעת אמירת המאמר 'ימי חנכה' בשבת חנכה תקס"ט, היא אז הרב הקדוש רבי שמחה ז"ל אבי רבנו אצלו ז"ל; ושם בתורה הזכיר רבנו מענין שמחה, ומענין בן, ומענין הכתוב "זה ינ'ח'מ'נו ממצעשנו וכו'" (בראשית ה כט), וכדרכו פן בכל מאמריו לרמז ולכלל בדברי תורתו את כל הנעשה אז עם כל אחד מהשומעים, כמבאר בספר חיי מוהר"ן (סי' שצ), עין שם:

❁ תרצז ❁

וְעַל כֵּן בְּאֶמֶת זֹאת הַתּוֹרָה "כִּי מֵרַחֲמֵם יִנְהַגִּם" (ליקוטי תניינא סי' ז),
 שְׂמֵבְאָר שָׁם שְׂכַפֵּי ה'סֶלַח נָא' שֶׁל יוֹם הַכַּפּוּרִים כֵּן זוֹכִין לְחֲנֻכָּה,
 זֹאת הַתּוֹרָה נֶאֱמָרָה בְּאוֹתָהּ הַשָּׁנָה שֶׁנֶּאֱמָרָה הַתּוֹרָה "תִּקְעוּ - אֲמוֹנָה"
 (שם סי' ה) בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה, שְׂמֵבְאָר שָׁם כֹּל הַנֶּ"ל וְשֶׁתִּקְוֶן הַחוֹתֵם נִגְמָר
 בְּיוֹם כַּפּוּר, וְאַחַר כֵּן תִּכְף בְּחֲנֻכָּה שְׂאֲחֲרֵיו נֶאֱמָרָה הַתּוֹרָה "כִּי מֵרַחֲמֵם"
 שְׂמֵבְאָר שָׁם שְׂכַפֵּי ה'סֶלַח נָא' וְכו', כִּי הֵם שְׂיָכִים זֶה לָזֶה וְקִשּׁוּרִים
 זֶה בְּזֶה; וְהֵבֵן הַיֵּטֵב, כִּי יֵשׁ בְּזֶה הַרְבֵּה לְדַבֵּר. וְעֵינַי בְּיַי מוֹהֵרִין' (סי'
 פט) מֵה שֶׁפִּתְּבָנוּ שְׂבָכָל שָׁנָה קָבֵל כֹּל הַזְּמַנִּים הַקְּדוּשִׁים בְּהַתְּחַדְּשׁוֹת
 נִפְלָא וְכו' פ:

❁ תרצח ❁

וְעַל כֵּן עֶקֶר הַמְּשַׁכֵּת הַנֵּס וְהַיְשׁוּעָה שֶׁל חֲנֻכָּה בְּכָל דּוֹר, הוּא עַל יְדֵי
 קְדֻשַׁת רֵאשׁ הַשָּׁנָה וְיוֹם כַּפּוּר, כְּמוֹ שֶׁפִּתְּבָנוּ אֲדוֹנֵינוּ מוֹרְנוּ וְרַבֵּנוּ
 ז"ל כַּנֶּ"ל:

(ליקוטי הלכות ראש חודש ז אות יא)

הקדוש אחר בואו מלעמברג ונתן בזה תודה הודאה להשם יתברך על החסד של בואו וכלל
 בהתורה הנ"ל שמו הקדוש: 'זה ינחמנו' - יש אותיות 'נחמן' ו'יולד בן' שמובא שם זה 'בן',
 ולסוף בסעיף הנ"ל מובא מספר 'שמחה', זה 'נחמן בן שמחה', כך יש לנו מקובל, עיין שם
 ותראה פלאי פלאות".

פ. זה הלשון שם: "כל סדר הזמנים של כל השנה, דהיינו ראש השנה, יום כיפורים, סוכות,
 הושענא רבא, שמיני עצרת, חנוכה, ופורים - ומקודם לו חמישה עשר [בשבט]. פסח,
 שבועות וכו' - בכל זמן וזמן מאלו הזמנים אין אני כמו מקודם (ואמר בלשון אשכנז בזה
 הלשון: 'אז סע קומט די צייט בין איף גיט דאס וואס פריער') וכו'".

ענינים שונים

א

בימי החנפה היו מזדרזים להתפלל ערבית שמונה עשרה דקות לאחר השקיעה*, ורקדו מעט אחר מעריב כהרגלם בכל השנה, ולאחריה הלכו להדליק את הנרות^פ:

ב

היו אנשי שלומנו אומרים בצחות: "עוד רוח יש לנו בימי החנפה, שלא מאחרים אז בתפלת ערבית. ועל כן אפשר ללכת אז לישן מקדם יותר מבכל יום, ובכך להזדרז יותר בקימת חצות לילה":

ג

נהגו אנשי שלומנו ללבש איזה ממלבושי שבת (א שפת'דיגן בגד) בעת הדלקת נר חנפה, והיו מאנשי שלומנו שאף חבשו שטריימל לראשם בעת ההדלקה:

צ. כמו שנהגין להזדרז בזמן התחלת התפילה בעת סיום התענית, (בשאר הימים היו מקפידים על זמן של ע"ב דקות) (רל"י).

ק. ראה ליקוטי קמא סימן יד: "וזהו שזמן הדלקת נר חנוכה, שהוא הארת הכבוד, הוא 'משעת יציאת הכוכבים, עד שתכלה רגל מן השוק' (שבת כא: ובשלחן ערוך סימן תרעב)."

ר. ראה ליקוטי מהרי"ח ח"ג, עמ' תש"ט.

ד

בְּעֶרְבַּ שַׁבַּת שֶׁל חֲנֻכָּה הָיוּ מִתְפַּלְלִים מִנְחָה קֹדֶם זְמַן הַדְּלָקַת הַנְּרוֹת שׁ:

ה

בְּיוֹם הָאֲחֵרוֹן שֶׁל חֲנֻכָּה הִנְקִיָּא 'זֹאת חֲנֻכָּה' הָיוּ אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ מִתְאַסְּפִים יַחַד בְּבֵית רַבִּי שְׁמִשׁוֹן בְּאַרְסָקִי, וְלִפְעָמִים בְּבֵית אַחַר לְאַחַר הַדְּלָקַת נֵר הָאֲחֵרוֹן, וְהָיוּ שָׂרִים זְמִירוֹת חֲנֻכָּה, וְכֵן מְזַמְּרִים נִסְחָאוֹת שֶׁל תְּפִלַּת יוֹם כְּפוּר. וְהוּא עַל פִּי הָאָמוּר בְּלִקוּטֵי מוֹהֲר"ן (תְּנִינָא סִימֵן ז) "שְׁכַפִּי הִסְלַח נָא שְׁזוּכָה לְפַעַל בְּיוֹם כְּפוּר, בֵּן זוּכָה לְבַחֲיַנַּת חֲנֻכָּה עֵינַי שָׁם". אוּלָם לֹא הָאָרִיכוּ בָּהּ הַרְבֵּה, כִּדֵּי שְׁיֻכְלוּ לְהִתְעוֹרֵר בַּחֲצוֹת לַיְלָה:

ו

בְּאוֹמָאן הָיוּ מְנַגְּנִים בַּחֲנֻכָּה שְׁנֵי נִסְחָאוֹת וְנִגּוּנִים עַל 'אֲנָא בְּכַח', אַחַד הַיְדוּעַ בֵּין אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ וְהוּא נִיגוּן הַיְדוּעַ בְּעוֹלָם. וְהַשְּׁנִי מִיִּסּוּדוֹ שֶׁל הַחֲזוֹן שְׁלוֹסְבֵּרְג הַמְּפָרָס, וְהוּא נִגּוּן קֶשֶׁה:

ז

נִגּוּן הַהִתְעוֹרְרוֹת הַיְדוּעַ אֲצִלְנוּ עַל 'מְעוֹז צוּר יִשׁוּעָתִי' הוּא מִיִּסּוּדוֹ שֶׁל רַבִּי יֵאִיר לֵיִיב בְּלַעֲכָעַר תְּלַמִּיד חֵבֵר לְמוֹהֲרַנ"ת:

ח

הַנִּגּוּן עַל 'מְזִמּוֹר שִׁיר חֲנֻכַּת הַבַּיִת לְדוֹד' הַמוֹשָׁר בִּימֵי הַחֲנֻכָּה, הוּא נִיגּוּן מִיִּסּוּדוֹ שֶׁל אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ:

ט

הרב הקדוש רבי לוי יצחק מבארדיטשוב אָמר: "וואספארא תענוג עולם הזה קען א גוי האבן, אז ער האט נישט קיין מצוה פון חנכה לעכט?" - "איזה תענוג בעולם הזה יכול להיות לגוי, פשאין לו את המצוה של הדלקת נר חנכה?" - וכידוע שמרב דבקותו בעת הדלקת נרות חנכה, היה נהפך ונשפך אצלו השמן:

י

בעל ה'אבני נזר' הזהיר את תלמידיו בימי החנכה שכל מי שישחק בקארטין (קלפים) לא ירשה להשתתף בשעורו. והיה מעמידם לפניו ובדק והסתכל בידיהם, וכל מי ששחק הוציאו. והרגיש במראה עיניו אם הפחור עבר על צויו. ואמר שיש טמאה הנפרת בידיים אלו המשחקות בקארטיני: *

ת. ראה ספר קדושת לוי - דרושים לחנוכה: ובפרט שראיתי היום שבעונותינו הרבים נפרצה פרצה באחינו בית ישראל לשחוק בקארטין וקל בעיניהם דבר זה. אבל הווי יודעים שבכל קארט יש בודאי קליפה גדולה אשר לא ראויה להזכירה סהדי במרומים שלא לדרוש כוונתי רק להסיר מכשול מבני אדם דעו אחי ורעי כמה מכשולות יש בשחוק הזה. א', שבודאי בעת הזאת נשכח ממנו יראת ה'. ה', שבודאי נראה בעיני שהוא גזלן. הג', שמטמאים את עצמם בקליפות אשר אין ראוי להביא תוך הפה בכך אחי ורעי בקשתי מאוד שאל יקל בעיניכם דבר זה הלא יותר טוב שבעת הזאת ילמוד בתורת השם יתברך או לילך אל תלמיד חכם הקרוב לו לבקש תורה מפיו אזי בוודאי יאיר עליו הארת הנס ויעשה לנו השם יתברך ניסים ונפלאות בתורתו יתברך במהרה בימינו אמן.